

5908

c
241.

METSAÜLEM.

Otto Ludwig.

83

Wanemuise
näitelawa
✠ TARTUS. ✠

Eesti Üliõpilaste
Seltsi Raamatukogu - Tartus
Wanemuise näitelawa

Eesti Üliõpilaste
Seltsile → → Tartus
Wanemuise näitelawa

Metjauilem.

Kurbmäng 5 raatufes:

Otto Ludwig.

Tõlkinud L. Simms.

Wanemuise
näitelawa
✠ TARTUS. ✠

Kirjandusmuuseumi
Arhiiviraamatukogu
ENSV TA

76164

Ofalifed.^{2.}

Stein, rikas-wabrikant ja mõisaomanik.
Robert, tema poeg.
Kristjan Ulrich, Düsterwalde metsaülem.
Sophie, tema naine.
Andres, metsaülemacabi Ulrichi juures
Marie } nende
Wilhelm } lapsed.
Wilkins, rikas-taluperemees; metsaülem
naise õnu.
Õpetaja Waldenrode.
Möller, Steini raamatupidaja.
Kütt Gottfried, nimega „raamatukütt“.
Weiler, Ulrichi puuräht.
Piirikõrthi peremees.
Frei
Lindenschmied } jalakütid.
Kathrine.
Bastian, Steini teenur.
Kaks-töölist.

1, 4 ja 5 waatus-metsaülemajajas; 3-piiri-
kõrthis- ja kõrvalis-metsaõuus; 2 - Steini loosis-
Waldenrodes. —

Epimene raatus.Düsterwalde metfamaja.

Toa tagumises seinas türuks ja kapp,
 mõlemal pool harilikud ukjed. Paremal pool
 aken; pahemal pool tagaseinas ahi; espool
 Schvarzwaldi kell; siis üks rann, mille küljes
 mitu piisfi, nende hulgas kaks kaheauaga,
 jahitaskud ja jellefarnafed asjad ripuvad
 ja raamatuviiul, mille pääl piibel ja laulu-
 raamatud on.

1. etendus.

(On kuulda, kuidas pillimehed puhuvad.)

Weiler (aegapidi ümbervaadates, rehkusest);
metfäulema naene (sel ajal pahemalt
 poolt töövalt); (siis) Andres, Wilhelm,
 (lõpuks) Marie.

Sophie. Pillimehed juba siin. Kus ma
 selle keldrivõtme ometi olen pannud?
 Pillimehed peavad juua saama — Wei-
ler?

Weiler. Weiler jah. Kus siis vanamees
 on? Metfäulem?

Sophie. Minu mees? Kas ta väljas ei ole?

Weiler. Puurajujate⁴ päraft.

Sophie. Kas teie ei või oodata?

Weiler. Oodata? Heidku! Koie käed
tööd käis.

Sophie. Siis katuge, et minema faate.

Weiler (väga rahulikult tubakat oma
lühikesel jorist piibu fisch toppides). Ja.

Sophie. Kas teie võib olla juba ehk
herra Steiniga —

Weiler. Ja; liiv juba teifipäeval ra-
putatud. Ja pärjad väljas usse juuris —
ega tänä ometi viimaks herra Robert
Steini ja neitfi Marie kihlus ole? Siis
faab joprus alles õige fooraks, kui öel-
dakse „aiapapa, herra Stein!“ Ja see ei
ole veel kõrre. Stein on nüüd ka felle
mõife ära otnud, kus Ulrich metfaulem
on. Taks advokat linnast on jeda
eila kinnitanud. Ja herra Stein tõufis
täna kui Düsterwalde omanik oma
woodift.

Sophie. Siin see laud —

Weiler (kuna nad üheskoos lauda kan-
navad, pak. pool). Ulrichil faavad nüüd

häd päewad olema, nüüd, kus tema
vana jõber tema peremehes on saanud
ja päälegi äiaks saab.

Sophie. Rohkem ahju poole. Üks peab
weel fiske mahtuma.

Weiler (enepile naerdes). Päriskatlapaika-
jad keifed, wa Stein ja Ulrich! Tga
päew üskord tülis.

Sophie. Mispärast füs koke tüli? See
on ainult nali! (Töökalt wälja, jelle järel
koke jälle fiske.)

Weiler (tema järel kättega liigutufi tehes-ku-
ni useni). Nali? Tääl ta nüüd on! Üks-
on häkiline, teine jonnakas. Leftsaadis
kui oftmine käsil, on metja läbiraiumine
igapäew tüli põhjufeks. Rikkad inimefed
tahawad ikka ka targad olla, kui nad ka
midagi ei mõista. Tääl arwab see Stein,
kui ta ikka ühe rea puud metjas maha rai-
ub, füs saab teine rida rohkem walguft
ja rohkem ruumi kaswamifeks. Woib
ka olla, et raamatukütt feda kusgilt
wanast raamatust wälja nuuskinud on.
Tga feda mingi ta Ulrichile felgeks.

tegeima. Alles üleila arwafin ma, et nad
ükssteift ära jõuavad, nii et kumbastgi
midagi järele ei jää. Stein: raiutakse!
Metfäulem: ei raiuta! Stein jälle:
Aga raiutakse! Metfäulem: aga ei rai-
uta! Stein kargab üles, kuul kinni, kaks
nöopi korraga, kaks tooli ümber ja
minema. Koh, mõtlen mina, nüüd on
ometi ükskord lõpruigel lõpp! Aga, wõ-
ta näpuft! See oli üleila õhtu ja eika
hommiku - rauralt epimefe walgega -
kes-tuleb loofi poolt wilistades ja ko-
putab metfäulema arna pihta - na-
gu ei oleks ial midagi juhtunud - Stein!
Ja kes juba weerand tundi fees oota-
nud ja urifel oma, koke' walgete wur-
rude alt vastu - fee on Ulrich. Ja siis
iheskoos-wälja - metfa - nagu ei oleks
tuli olemasgi olnud. Ja fee ei torwa
ka iheleegi inimisele enam filma. Öhtu
tülitsetakse ja hommiku mindakse
wara iheskoos-wälja metfa, nagu
peaks fee nii olema. Aga kas ta siis
oma pojaga teifiti teeb, fee Stein? Ro=

bertiga? Stein? Kas see juba pooltofi-
nat korda ära ei ole tahtnud minna?

Ja pärast on ta jälle ülihääd! Malja-
kad lood siin! (Viimase kõne ajal on ta
fannfannult laua juurest tagasi astu-
nud, mida Andres ja Wilhelm jisse too-
wad ja pak. p. jäsra laua juurde pane-
vad, mis pikuti rampest tahapoole sei-
jab.)

Sophie. Siia! So! Ja nüüd toolid, poisid!
Ülevalt toaft. Weiler võiks küll -
Andres ja Wilhelm (ära).

Weiler (nutuliselt, kuna ta minerkut val-
mistab). Kui tal mitte kõik käed tööd
käs ei oleks, sel Weileril! Maljas puu-
raujatega - siis kuufesemine pärast ja
joola pärast - jäl - ma ei saa hingata-
gi töö pärast! Ja vanamees - (liigutu-
sed, mis Ulrichi waljust tähendavad.)

Sophie. Noh, ma ei taha mitte selle
juures siüdi olla, kui teie midagi tege-
mata olete jätanud. (Läheb jälle.)

Weiler (püüdis rahuliselt). Ja. (Lõõm nina
juures.) Kas ta nüüd ka igakord spirene

Jaab olema, kes kätt pakub? See Stein?
Kui ta nüüd meil tulema peremees
on? Ja; mina ei taha mitte ette kuu-
lutada, aga - peremehel on omegi iga-
kord õigus, sellepärast, et ta peremees
on. Hm! Kui midagi tõsist juhtuks!
Mul on juba muidugi nendest rõõmsateft
nägudeft kõht täis!

Sophie (Andres ja Wilhelminiga toolisid
kandes). Seitse, kaheksa, üheksa, küm-
me tooli. (Loob veel kord taha). Ja.
Weiler. Ei olnud ka paha nägu, mis
see raamatukirjut eila tegi, Andres
noorsant; teil on ka midagi temaga
es olnud.

Sophie. Selle öela, toore inimsega?
(Katab lauda.)

Andres. Kes sellega rahus jaab ela-
da!

Sophie. Koh; mis juhtunud - on juh-
tunud. Aga enneft hoidma tema
eft peab.

Weiler. Seda. Sift mitte ühtegi konti
ei ole sel mehel, mis mitte halb ei oleks!

Andres. Ma ei karda teda.

Sophie. Lina, Wilhelm, aeda!

ainult hästi suuri,
et ilufam klaafis wälja näeko. Steinid tu-
lewad warsti herra Mõlleriga, raamapi-
Dajaga.

Weiler. Wanapoisiga -

Sophie. Andres, waata ometi, kas onupoeg
Wilkeno juba tuleb!

Andres ja Wilhelm (ära).

Weiler. Wilkeno tuleb ka?

Sophie (rõhuga). Herra Wilkeno! Ega ta
ometi ei puudu, kui minu tütre kihlus on!

Weiler. Muidugi! Sel on raha, herra Wil-
kensil! Koige rikkam peremees siin pool.
Mina olin ka ükskord üks herra Weiler.
Enne kui mu wõlgnikud mu kohwipoodi
kinni panivad. Siis jätsiwad nad jelle
„herra“ usse wähele. Sääb on ta weel
praegu. Nüüd oleme lihtsalt „Weiler“ -

„Weiler wõiko“ - „et Weiler juba kord
siin on“ - jne. Mõnisood, kui see mulle
lõbu teeb, wihastan ma jelle üle. Jsepu-
guine lõbu emast wihastada - aga üks-

10
käs nõik! Ui, jäält tuleb pruudi preili!
Marie (ilmub; järgneva kõne ajal ka-
tavad naesterahvad lauda).

Weiler. Ui! Nagu oravakene!

Sophie. Weiler tahab julle meelitust üteli-
da, Marie. Tal on oma viis.

Weiler ja. Ei tee midagi. Jäme ehk
peenise. Kui naepid ainult aru saavad,
et neid meel tatabe, siis on nad juba
rahul. Just nagu poisirepid noort kasti-
pocga jilitavad. Ornalt ehk karedalt,
hästi ehk halvasti, ta loeb ikka.

Marie. Ja see võrdlus oli wiist ka üks-
jilitus?

Weiler. Kui teie selle pääle lugema
peate, oli see ikka wiist üks-jilitus.

Marie (läbi arna vaadates). Tä tuleb,
ema!

Sophie. Robert?

Weiler. Siis ma lähen oma puurain-
jate juurde. Muidu vanamees pra-
gab. (ära.)

Sophie (järele hüüdes). Kui teie mitte
fish tulla ei saa, hoian ma teie jao

alles. — Karune inimene!¹¹ Ja wiifakult
ta küll ial ära ei õpi. See on weel tema
häädelt aegädelt. Ja sellepärast annab minu
ija temale andeks. Left et nad wana sõb-
rad oliwad. Raamatukütt oli ka nende
seltfist. Kui ta oma waranduse ära jõi,
tuli ta Steini juurde. (Lauda üle waada-
tes.) Siin ülewal otfas istub peigmehe ija,
tema kõrwal minu ija. Siis see wa' hää,
lõbus õpetaja herra. Kui teda ei oleks,
oleks Robert juba ammugi ära.

Marie. Õma, seekord oli Robert nii met-
fik, nii äge —

Sophie. Ja, seekord saime õpetaja ja meie
teda waiwalt pidada. (Loeb nimetatuid
weel kord.) Siis siin herra Möller. Ja
jääl minu ristija, herra onupoeg Wil-
keno. Siis siin mina, jääl Robert ja
jina. All pool wiimaks Andres ja Wil-
helm. Kuudas küll aeg lähel! Kui mina
õna kihluse pääle mõtlen! Siis ma ei
olnud nii õnnelik, kui praegu.

Marie. Õma, kas igal tütarlapsel, kes
pruudiks saab, nii on nagu mul?

Sophie. Igal ühel¹² ei ole nii suurt põh-
just rõõmus olla, kui minul.

Marie. Aga kas on see ka rõõm, mida
ma tunnen? Mul on nii raske, ema,
nii -

Sophie. Muidugi; nagu lillekefel, mille
küljes-kastetilk ripub. Selle päa on nor-
gu ja ometi ei ole kaste talle koormaks.

Marie. Nagu oleks-see minu poolt üle-
kohus, et ma isa juurest lahkudasta-
han - kui see ka Roberti pärast jün-
rib.

Sophie. Jumalafõna ütleb: naene peab
isa ja ema maha jätma ja mehe poole
holdma. - Minu juures oli asi veel tii-
fiti kui minu juures. Sinu isa oli juba
täis-mees - mitte enam nii noor, aga
pikk ja sirge kui kuusk; tema habe
oli flekord veel juhimust. Nii mõnigi
vaatas temale järele, kes teda hääme-
lega omale oleks tahtnud; seda ma
teadsin. Aga tema oli mulle liig tõji-
ne ja wali; igas asjas oli ta hirmus
karrapäält ja löbustustest ei hoolinud

midagi. Ei ole midagi mitte ¹³ kerge temaga
ära harjuda. Leiva mured mul ei ole
olenud. Ja et ta minuga karmilt ümber
oleks käinud, jeda peaksin ma waleta-
ma, ehk ta küll karm näitab olewat.
Marie Ja rohkem ei olenud ja loot-
nud? Rohkem mitte?

Sophie Kui armas jumal kõiks täitma
peaks, mis nüfugune tütarlaps jüda
loodab, mis ifegi ei tea, mis ta tahab!
Aga jäl tuleb Robert. Oleme õige rõõm-
jad, et ta mitte mõtlema ei hakkaks.

2. etendus.

Robert. Endised.

Robert. Tere hommikust, armas ema,
tere hommikust, Marie!

Sophie. Tere hommikust, tulewane
peigmehe herra!

Robert. Klüüdas ma rõõmustan, et teie
nii hääs tujus olete! Aga jina, Marie?
Lina oled kurb, Marie? Ja mina olen
rõõmus! Nii üliõnnelik! Tere hommi-
ku olin ma juba metfas. Kus põofad
kõigerohkem kasteft läikisivad, jäält

tungifin ma läbi^{14.}, et märjad oksad
mulle hõõgavasse näkku pidivad löö-
ma; jaäl viskafin ma ennaft rohu
fisse pikali. Aga mul ei olnud kusgil
püfidust. Mul oli niifugune tundmus,
et nagu ei aitaks muu, kui et ma val-
justi nutma hakkafin. — Ja fina, muidu
nü löbus ja priske, nagu hiru — fina
oled kurb? Kana kurb?

Sophie. Tä rõõmustab muidugi, armas
Robert, aga teie tunnete teda juba
raikseft jaadik, — kus teie elavaks-
jaavad, jaäl on tema raikne.

Marie. Ei, Robert, kurb ei ole ma
täesti mitte; mul on ainult nü püha-
lik tundmus. Terwe hommik juba
Kus ma ka olen ja mis ma teen-
just kui kirikus. Ja —

Robert. Ja —

Marie. Ja et see wana elu minu taga
nüüd lõppeina peab, nagu minu jalga-
de alla wajuina ja uus algama peab,
nü päris uus — ära ole kurb, armas
Robert — see on mulle nü imelik, nü

Kohutaw —

Robert. Üht uut elu? Päriss uut elu?

See on ju ikka veel sefama wana elu, Marie, ainult ilufam. See on ju veel ikka see wana armas puu, mille all meie istume, ainult et ta õitseb.

Marie. Siis, et ma jäst lahkuma pean! — jama! Wana näen ma ära kaduwat, uut ei näe ma tulewat; wana pean ma maha jätma ja uut ei saa ma kätte —

Robert. Pead ja siis jäst lahkuma? —

Kas meie ei jää kõik kokku? Kas mu isa mitte sellepärast Düsterwalde mõisa ära ei sõnud?

Sophie. See on see hirm, mis kewadel on, ei tea mitte millest. ja mitte mispärast. Ja kewadel teab õnneti, et ikka veel ilufamaks läheb ja õnneti on hirm. Hirm on nimelt õnnepärast. Niisid peavad minu armfainad soowid täide minema ja — Kas minuga teipiti on? Kas ma pean soowima, et pruud ära kõrneks, ehk et nendest peenikesest taldve.

16.
Kuteft üks kätti lähaks? Oim on kui
päike. Nature varju peab ikka olema,
kui inimene ennaft rahuliku woib
tunda. Ma pean järele waatama, kas
mitte kõõgis nature jannaft varju heide-
tus ei ole. (ära pah. pool.)

Marie (kuna Robert ja tema mõne fil-
mapilgu waikfelt on seisnud). On jul mi-
dagi wiga, Robert?

Robert. Mul? Ei. Woib olla —

Marie. Sa oled weel oma ifa pääle paha-
ne? Ja ta on nü häi!

Robert. Et ta nü häi on! Et tema pea-
aegu raskem ära kanda on, kui tema
häkilifi tujufid? Tema wiha haawab,
tema häädus alandab. Tema wihale
jean ma oma uhkuse vastu, — aga
mis tema häädusele?

Marie. Ja ja tahtfid ära minna, ja
kui Robert, ja meid kõiki maha
jätta!

Robert. Ma tahtfin, aga ma olen ju
weel fin. O, see oli paha aeg! Ma
kahtlefin kõige juures, finu juures, Marie,

minu enese juures. Aga¹⁷ see on nüüd kõik
mööda. Nature varju peab olema, aga
mitte liiga palju. Tule, Marie! Siin ma-
jas on õhk nii raske. Pillimühed peavad
meile oma rõõmsamat, tükki mängima,
mis nad oskavad. (Tahavad ära minna.)

3. etendus.

Metfäilem. Sophie tema taya.

Endised

Marie (kui ta isa näeb, jätab ta Roberti ja
kaelustab isa).

Metfäilem. Võtku find - tüdruk! (õnne
võlastades.) On see aga pärske kiir pääle
vihmase ilma, nii et parimud vastu pääd
lendavad! Kas teie Robertil kõrvad täis
pubufite, naesed? Wallatu plika, find!
(lühkab Marie eneselt.) Mul on Robertiga
rääkimist. Ma otjisin teid, herra Stein!
Robert. Herra Stein? Mitte enam, Ro-
bert ja find!

Metfäilem. Koix omal ajal, find ja
teie! Kui naestepere ära on -
Sophie. Meie teeme juba ruumi, wana
mürakarui! Räägi aga.

Metfaiülem. Ja. Niipea, kui teie wäljas
olete.

Robert (saadab neid). Mitte pahane olla,
armas ema.

Sophie. Siin ei peaks weel mitte paha-
ne olema.

Metfaiülem. Pange üks kinni, kas
kuulete!

Sophie. No, no —

Metfaiülem. Kes on siin peremees?
Tulige päralt!

4. etendus.

Metfaiülem. Robert.

Metfaiülem (kui nad üksi on, on temal
pünlis ja kõnnib mõningord üle toa).

Robert. Teie tahtjite —

Metfaiülem. Muidugi — (pühib higi.)

Hm. Jstuge, herra Stein.

Robert. Need ette valmistused —

Metfaiülem (naitab tooli päale uspool kae-
tus laua offas).

Robert (istub).

Metfaiülem (wõtab piibli riinult, istub
Roberti vastu, paneb prilli ette, teeb piibli

lakti, kohatab). Salomoni õpetuse sõnad,
kolmas kümnes esimene päätuse, kümnes
jaln: „Kes leiab rahva naese, sest tema
on palju enam väärt kui pärlid. Tema
mehe süda loodab ta pääle ja taaki ei
puudu temal mitte. Koige oma duaja
teeb ta temale hääd ja ei mitte kurja.”

(Wäike wahaeg, siis järult akna poole, ku-
na ta istuma jääb.) Wilhelm, et sa ette-
waatlik oled jäl wäljas! — Ja siis Esaji,
allpool kolmas kümnes jaln. Näid tallab
ta mul terve ära, pagana

pihta! — „Lahke wuis on pettus ja ilu on
tühine! naasterahwast, kes Jehowat kar-
wab, seda peab kiitma.” — Robert —

Robert (mõteteft ärkades). Jha Ulrich!

Metfäulem. Siis jälle Siiraku raamatus,
jaln nii ja nii palju — herra Stein —

Robert. Juba jälle „herra?”

Metfäulem. Ma pean ometi kord weel
sina üttema. Muidu ei saa ma seda sü-
damepäält ära ütelda. Robert —

Robert. Peie olete nii pühalik —!

Metfäulem. Pühalik? Wõib olla! Ah on

ka selle järele. Ma ei ole omegi pagan.
Ja oled siis jumala abiga tõsiselt
nõuaks võtnud, Robert -

Robert Aga -

Metfäulem. Ja, kui sa mulle nii otse
vaatad. Ja tahad naest võtta, Robert?

Robert (tõuseb üles, imestanult). Aga teie
teate omegi -

Metfäulem. Muidugi. Aga üks fiskejuha-
tus peab omegi olema. Jstu aga. Aga sa
pead mind ka korra südame päält ära
vääkida lapsina. Mul on muidu publi-
kops. Aga kui ma jutlust tahan pida-
da, siis on minu meelest, nagu näeksin
ma õpetajat ametikuuks-jäneft taga
ajama. (Kergemalt.) So; nüüd olen
ma jälgil. Üks hirm tuleb LutZboofist
sina poole. Kuuled sa, Robert? Ja nüüd
pane tähele. Siin see kahvel on hirm.
See siin, näed sa? Siin, soolanõuu, see
oled sina. Ja kuul puhub selle taldre-
ku poolt. Mis teid sa nüüd, et sa hir-
wele jalaja kallale saaksid? Mis? (arvi-
tades.) Sina - noh?

Robert. Ma pean -

Mettsailem (jaatades). Pead - (liigutuspõ.)

Robert. Alt tuule tulema. -

Mettsailem, alt tuule tulema. Oigus. Kas ja nüüd aru saad, kuhu poole mina sihin? Sa pead alt tuule tulema. See p see on. Näed ja, sellepärast pidin ma sinuga rääkima. (Pühalikult.) Sa pead alt tuule tulema.

(Tõupõ üles.) Ja nüüd - tee ta õnnelikuks, Robert, Minu Marie! (Tahab minna.)

Robert. Aga mis sellel kõigel Mariega tegemist on?

Mettsailem. Ja; ja ei ole minuft weel mitte aru saanud? Näed ja! Hirm ei tohi mitte märgata, et ja teda püüad, ja naene weel vähem. Sa teed naestega liiga palju tegemist. Lapsed ei tohi mitte teada, kui väga neid armastatakse, hoidku, mitte; aga naesed weel vähem.

Nemad ei ole ka midagi muud, kui (aisnult) täiskasvanud lapsed, ainult ka-
walamad. Ja lapsed on juba kawalad küllalt. - Jstu, Robert, ma pean sulle ometi midagi jutustama. (Jstuwad

lana ääres ^{nn.} publikumi poole.) Kui minu
Marie nelja aastane oli — mitte pikem
kui nii — tulin ma ühel päeval natu-
ke hiljem koju kui harilikult. Kus
Marie on? Küsin ma. Üks ütleb: kamb-
ris; teine — väljas; küll ta tuleb. Aga
võta näpuft! Jõuab õhtu kätte — öö, ja —
Mariet ei kuskil. Ma lähen välja. Ei
aias, ei püruvõfastikus, ei alaoru kivis-
tikus, kerves-mettas — Mariet ei kuskil.
Minu naene sõib jelle aja fees-teie juures;
jüü-külas majast majasse. Keda ta ei
leia — see on Marie. Kas teda mõni ära
warastanud oli? Oh, ta oli laps, kui nu-
kukene, Marie! Sel terwel ööl ei saanud
ma woodi; Marie oli juba sel korral mu
terwe elu. Teisel hommikul ajan ma
terwe küla jalule. Ei puudunud jäl-
keegi. Kois armastajavad Mariet. Ma
tahan õmeti vähemalt ta furnukeha
maha matta. Taleorus, tead ja? see kuu-
sepadrisk — Kaljude all, Lautenstegi juures;
kus wana kaljutee üle oja läheb — jelle
korral pajud. See kord ronin ma terwe

padriku läbi. Keskel on ^{23.} väike lae-
aas; jää näen ma viimati midagi
punast ja valget. Isand Jumal! ja
tema see on - ja ei jurnult ega haige-
ei, priiske ja elus, roheline heina sees,
magamisest põõseseid punaseid, nagu
roosid. Robert! - Aga - (vaatab ümber,
kafemini) ega ta ometi ei kuule? (Nih-
kub Robertile lähemale; kui ta ennaft
korraks unustab, siis väigib seda kafe-
mini edasi.) Mina küsin: Kas sina
see oled? - Muidugi, ütleb tema ja pühib
oma silmi, nii et nad läigivad. Ja
elad? ütlen mina. Ja ei ole mitte jurnid?
Ütlen mina, nälja ja hirmu pärast? -
ütlen mina. - Pool päeva ja terve öö met-
fas üksi? kõigepakkemas mitfas? Tule, üt-
len mina, et ena selle wahel pääl hir-
mu kätte ära ei jure, ütlen mina. -
Tema ütleb: „Oota veel, aja!“ - Aga
misparast, kelle pääle? - Kuni laps
tagasi tuleb, ütleb tema. Ja wota te-
ma ka ühes; palun, aja; ta on sulle
armas laps. Aga misjuguine laps siis,

jumala pärast? ²⁴ Kirjini mina. - See, kes
minu juurde tuli, ütles tema, kui ma
ennist teie juurest ära jooksin kollase
libliku järele, ja siis korraga nii üksi
olin metsas ja nutma tahtsin hakata,
ja teie järele karjuda, ja ta korjas
mulle marju ja mängis minuga nii ilu-
fasti. - Ennist? ütlen mina; terve õo
on ju sellest ajast mööda läinud? ütlen
mina. Ta ei tahtnud seda uskuda. Meie
otfijime seda last ja - ei leidnud teda
muidugi mitte. Inimesed ei usu midagi
enam, aga mina tean, mis ma tean.
Saad ja aru, Robert? Ära ütle midagi.
Mul oli nagu oleksin ma seda roojas-
tanud, kui ma seda suhu oleksin wõt-
nud. - Säh, jure sõnalaujumata mu
kätt! Hää küll, Robert! - Et ta ei
kuule, et meie temast räägime - (läheb
kafa usse juurde, waatab järele)

Marie (väljas). Kas sa soovid midagi,
ija?

Mettäulem (naerab fala Roberti poole,
siis karmilt). Midagi! Ja ära sa mul

25.
enne siisi tule, kui ma- (tuleb jälle, ta-
fa.) Näed ja, nii pead sa tegema! - Sa
teed liig palju tegemist. Tüdurukuga. Sa
on (weel kofemini) tüduruk, kelle pääle iga
ifa uhke võiks olla, ja ma usun, temast
saab jumala meelepäraline naene! Mul
on niisugune; näed ja, sulle ütlen ma
seda, sellepärast, et ma tean, et sa seda
temale mitte ära ei üttele; sest tema ei
tõhi sellest midagi teada, muudu oleks
kõik maa asjata olnud. Ja waewa on
mul olnud, kuri ma ta niikaugele
lain, waewa, ütlen ma sulle. - Et ja
mul mu tüdurukut mitte ära ei riku,
kelle kallal ma nii palju waewa olen
näinud, et teda õieti üles kasvatada
Robert. Teie võite uskuda - aga ma ei
jua teist sugugi aru!

Metsaülem. See p see on ju. Meelega ei
tee sa seda. Aga tulid päralt! ära tee
tüdurukuga nii palju tegemist, kuuled ja!
Kui sa nii edasi teed, oled sa tal nelja
nädala päralt kända all. Naesed taha-
wad ikka peremehed olla, selle järelle

Käib kõik nende ^{26.} püüdmine ja igatfus,
ilma et nad sellest ise aru saavad. Ja
kui nad seks saavad, siis on nad ometi
õnnetus. Tean rohkem kui ühe näituse
sellest. Ma maatan ainult uskest fiske
ja tean juba, mis mees väärt on. Ma
maatan ainult majaloomi. Kui kaks või
koer halvasti kasvatatud on, siis on seda
lapped ka ja naene ise veel kõige ees. Mis?
Minu naene ei tunne mind ikka veel
mitte, mis sellesse fisa - (näitab südame
pääle) punktub. Ja oleks ta fisa koord pil-
ku saanud heita - siis jumalaga jõna-
kuutmine! Naene võib ingel olla, mees-
peab aga nagu karu olema. Ja iseära-
nis veel kütt. See käib ametiga kokku,
nagu murru ja roheline kumb.

Robert. Aga kas peaks siis -

Metsajülem (ägedalt). Ei, Robert! Jlmäs-
gi! Jääl ei ole ühtegi päästet. Embkumb,
kas kasvatab mees omale naese (või)
ehk naene omale mehe. Nõtame ainult
üks näitus, kuidas seda tegema peab.
Minu naene ei või ühtegi inimest

Kannatamas näha - jää tuleb siis seda
wilestult karjakaupa ja ma tahaksin teada,
mis sellest wälja oleks tulnud, kui ma
teda selle eest kiitnud oleksin. Tääl wifen
siis mina ja wannun kui woorimees,
aga selle juures teen ma, et tafahiljusefi
minema jaan, et temal käed wabad
oleksivad. Ja kui mina märkan, et ta wal-
mis on, siis tulen ma nagu kogemata praga-
des ja wifedis tagasi. Sellepärast öeldakse: met-
fawakt on waestel hullumini kui wanafarwik
ife kannul; aga tema naene ja tütar, need
on taewa inglid. Ja seda ütlewad nad nõnda,
et mina seda kuulma peaksin. Ja ma kuu-
len seda ka; aga ma ei tee sellest midagi
wälja, ja naeran ainult iseneses ja wäljaspidi
olen ma weel kord nii karm. Wäljas näitse
juba wõraid tulema. Robert, minu naene
ja minu tütar - minu Marie - kui mina
ükskord - ja laad minuft aru, Robert. -
Anna mulle nätt! Jumal näeb meid. (Pü-
hib filmi.) Kirewase päralt! - Et ja naes-
tel midagi märgata ei lafe ja walitse
nende üle nagu kord ja kohus! - (Pöörab

ennast ära, et oma liigutust varjata, liigutustega oma viha jelle üle avaldades, et ta ennast mitte fundida ei jaksa. Uspjel tulewad vastu.)

5. stendus.

Stein. Möller. Wilkeno. Marie. Sophie.
Ündifid. (Peretawad metšaulemat.)

Stein. Kuhu ja ruttas, wana? Kas te jellega jääl juba tüli?

Metšaulem. Ja; ma andsin talle hääd nõu, jellele noorherrale, naeste pärast.

Stein. äraandmine tuhalabida walitšufu vastu? Ja jeda teie fallite, äriamama?

Metšaulem. Natuke rohkem, natuke vähem - kus juba kord nii rohkem oled pidanud olema! - Ja jääl ütelnu nüüd keegi, see naene jääl ei olla tark küllalt, meest tuhalabida walitšufe all pidama! Aga arma meile kaartid - mina lubasin Steinile tänaweel enne pruukosti tafupartiid -

Stein. Ja jeda ma nõuan!

(Metšaulem ja Stein istuwad teineteise wastu par. poole ja mängiwad kaartid.)

Sophie (vaatab filmapilti ^{29.} päält, siis Roberti-
kile, kuna ta kalitades-ära läheb). Kuu
nad täna ainult mitte jälle selle meffarain-
nise üle rääkima ei hakka!

Möller (pah. p. Wilkensi juurde astudes,
kuna ta Marie päale näitab, kes-ema ja
Robertiga räägib). Plus mõrvoja, seda peab
istema!

Wilkens. Ja sandilaps ka mitte, raamatu-
pidaja herra!

Möller (rüüakalt). Kes ei teaks mitte, et
herra Wilkens tema ema onu on?

Wilkens (meelitatult). Hm.

Möller. Ja herra Wilkensi ei ole tarwis
emmaft Steini ja poja kaubamaja pärast
häbeneda, arwan mind.

Wilkens (rahulikult). Hoidku!

Möller (jaab täis tuld). Herra, Steini ja
poja äri! Mina teenin jelles äris juba
kakkümmend aastat. See on minu
auu ja minu uhkus! Äri on minu
naene ja laps!

Wilkens. Fajah!

Möller. Hoigeefimejed sukfa ^{maad} kaubamajad

peapõlvad jeda juures^{30.} auku, Steini ja
pojaga jugulafeko laada.

Wilkins. Ufun juba. (Pöörab pruutpaari
poole.)

Möller (tufafelt enfele). Ja see mees on
oma talupoja ukkufelt täis, nagu peak-
fivad Stein ja poeg tema kütiplika
pärast ei tea mis ära tegema! Tema
45 tuhat lähewad kolme juuse, ja jeda
alles weel pääle tema jumma. Lohlein
ja kompanie ainuke tütar oma kahet-
jakümmega! See oleks teine kapital äris-
se; ja tarwitada tänafelt päewast pääle.
See abieli on andeksandmata. Mis see
aitab? Peab (wäljas kólub wäntorel) oma
riha ära kantjima! — Kas mul oleks
aun, prona metfäilem, wäljas rohelijs?
(Wanapoisi wüjakufega.)

Stein. Kas ma jaan juba kord kaar-
tid?

Sophie. Nii palju on meil ehk weel
aega?

Wilkins. Wilkins ei ole ka weel wiima-
ne mees! (Taskus otfides) Wilkins peab

31.
Ka oma taalri lina pääle panema
pillimceste jaoks! Teie lubate ometi,
herra peigmees?

(Möller wüb Sophie, Wilkens-Marie
wälja. Robert läheb järele)

C. etendus.

Stein. Metfäulein.

Stein (wiskab kaartid käest). Kas mul
joo-trumpi on?

Metfäulein (teada andes). Kaks kümme
Kruunust!

Stein (wõtab jälle kaartid, Karmatama-
kalt). Misparast mitte nelikümme?
Selle juures tuleb mulle meelde — Kas
ja sed nüüd järele mõtelnud raiumise
kohta?

Metfäulein. See mees on üks — (Män-
givad alatafa edasi.)

Stein. Mis sugune mees?

Metfäulein. Seda seda wälja händunud
on!

Stein. Mina?

Metfäulein. Sinu raamatukütt!

Stein (jaab järjeft enam äritatud). Minu

raamatukütt?

Metjällem (järjeft rahulikunnalt ja ker-
gemalt). No minugi päraft minu oma
Stein. Mis ja ikka sellega tuleb!

Metjällem. Lase ta juis ära!

Stein. Nagu oleksin mina - fina-
igal juhtumisel tuleb ja temaga! Sa
ei saa temast lahti. Nagu tainas on
ta sul hammaste vahel!

Metjällem. Nagu näitufeks praegu.

Stein. Sa tahad mind vihastada?

Metjällem. Rumalus; ja tahad ainult
jägeleda.

Stein. Mina? - Aga mis ja kohe
lööd, kui mina eksikombel wiskafin.

Metjällem. Eksikombel wifatud on kao-
tatud.

Stein (wiskab kaartid ära). Noh! Jäh
fulle tee terve kupatus! (Kargab üles.)

Metjällem. Mina annan kaartid. (Se-
gab rahulikult ja annab kaartid.)

Stein (ker mõne sammum on teinud).

Mina ei mängi enam jinuga!

Metjällem. Ilma et ennaft eksitada lasta

33
Aga minu kord on kaartid anda.

Stein (istub jälle). Wana jonnipulk!

Metfäulem. Muud kui kohe põlema!

Stein (võtab kaartid, veel ägedalt). Mui-
Dugi, mitte järele anda! Kui ka tema
skitus selge on kui päev!

7. stendus.

Möller (kes Sophiet kallutab), Wilkeno.

Öndifed. (Wäljas-waltjer lõppenu.)

Sophie. Aga nüüd arvan ma -

Metfäulem. Weel kord ringi!

Sophie. Koik oleks valmis -

Metfäulem. Õpetaja -

Sophie. Tä laskis ütelda, et meie jõogi-
ga tema pääle ei ootaks. Aga punkt
rikssteiftammend tuleb ta kiilufeks.

Metfäulem. Siis istuge ja jõoge.

Stein. Palun, ärge laske ennast skfi-
tada.

Metfäulem. Kas meie jän istume ehk
jäl. - Nüüd kord nelikümme krum-
tuft! (Jukka mänguhoos.)

Stein. Jumala nimel!

Metfäulem (woiduroomfält). Kas sulle

34.
raamatukirjut jälle meelde ei tule? -
Ja raiumine? - See oleks -
Stein (hoiab ennast). Nüüd näed ja
ometi -

Metfäulem (ikkas rutenini). Et see
mees üks ešel on.

Stein. Ma mõtlen jelle pääle, et meie
mitte üksi ei ole.

Metfäulem (mängust natuke kuusmaks läi-
nud). Ja trump - ja trump! - Raiuda!
Stein. Küllalt, ütlen ma. See oli minu
mõte!

Metfäulem. Ja trump!

Stein. Ja kui ma - (jummib ennast)

Metfäulem (võiduroomfält). Ja, ja mis
jüis? (Paneb kaartid kokku.)

Stein (ennast jundides, et mitte äge:
Daks jaada). Ja kui ma seda tahaks
jüis - kui ma seda nõuaksin - jüis -

Metfäulem. Jäaks see nii nagu ta
on.

Stein. Lüs-jaaks raintud.

Metfäulem. Midagi ei jaaks.

Stein. Seda jaame ometi näha. Ja

35.
müüd faab (~~osseti näha~~) raiutud!

Meffäulem. Mid agiis faa!

Stein. Herra meffäulem!

Meffäulem (naerdes). Herra Stein!

Stein. Hää küll! Hää küll!

Meffäulem (jüdamerakuga). Mii nagu
ta on.

Stein. Mitte ühte fona -

Meffäulem. Ja mitte ühte püüd!

Stein (tõuseb püsti). Jäma vastuvaid-
lemisteta ja ilma pilketa. Seda keelan
ma ära! Seda pean ma ära keela-
ma. Mina olen Düsterwalde perimees!

Meffäulem. Ja mina olen Düsterwalde
meffäulem!

Stein (faab ikka rohkem ägedaks; on
näha, kuidas teiste juuresolek tema ärita-
tus meelele ja selle tagajärjeks peäle
mõjub. Meffäulem võtab asja kergelt,
nagu asja, mis igapäev ette tuleb. Sophie
vaatab kasvava hirmuga ühe peält tei-
se peäle. Wilkens ei munda ühtegi näo-
joont. Möller võitleb oma perimehe
poolt liigutustega. Jäka rutuline kokku-

mäng). Teie olete minu teener! Ja mi-
na käjen: raiuda! Ehk teie olete omaft
ametift lahki! Raintakse!

Mettaülem. Wana tulipääd!

Stein. Ehk teie ei ole enam minu metja-
ülem!

Mettaülem. Puumalus:

Stein. Ja raamatuküti jaab teie ajumele.

Mettaülem. Nii on õige. Soovin õnne!

Stein (paneb nõobid kinni). Raintakse!

Mettaülem. Ei rainta!

Sophie (mõlemate vahel). Aga -

Stein. Mul on väga kahju. - Herra Møl-
ler! Soovin hääd päewa! (ära)

Möller. Braawo! Ometi kord nagu Stein
ja poja kord ja kokus-räägitud! Aland-
lik teener! (Steinile järele.)

Mettaülem. Mina annan - (waatab
kaartide segamise juures üles.) Aga -
laps ta jookseb! Sui ta tundigi rahuli-
kult istuda ei saa, ilma hülitsemata,
see wana püspirohukott! See -!

8. etendus.

Mettaülem (kes rahulijelt istub). Sophie

(tema toodi kõrval seistes³⁷): Wilkins (lä-
heb akna juurde).

Sophie. Aga mis sellest peab saama?

Wilkins. Ta oleks pidanud talle järele
minema.

Metsaülem. Wana tulipäiv!

Sophie. Ma olen kui pilvedest kukku-
nud. Kihluspäeval!

Wilkins. Ta ei hakka ometi nende paari
wiletta puu pärast —

Metsaülem. Wiletatud puud? Tulise pihhta!

Minu mettas ei ole ühtegi wiletat
puud! — Rumalus! ärge itmaalgu
lorige!

Wilkins. Aga herra Stein —

Metsaülem. Ega ta kaugele ei jookse!

Kui ta ära on jahtunud, on tema
sinene, kes — Ta on parem, kui mina.

Wilkins. Aga —

Metsaülem. Teil on ka iska üks aga.

Nii teeb ta igapäew. Juba kakskümmend
aastat!

Wilkins. Aga täna on ta teie perimees

Metsaülem. Perimees-rii mitte; ei raiuta

aga.

Wilkens. Aga siis kaolate oma koha.
Metfäulem. Raamatuküti häaks. Püma-
 lus! Stein ei jalli ise ka raamatukütti
 ja teab, mis tal minuft on; mul ei ole
 tarwis erinast küta. Näita mulle ühte
 teist metfa siin ümbruses; mis niifugune
 on nagu minu oma. Kas kuulete - jääl
 on ta juba jälle! Jstuge. Ja kui ta
 jisse tuleb, ärge laake midagi märgata.

G. tendus.

Möller (ruttu jisse). õndised. Lõpuks
Andres.

Metfäulem (ilma üleswaatamata). Noh,
 mina annan kaarti. (Wotab kaarti,
näeb oma eksitust.) Teie olete, herra Möl-
 ler?

Möller (pühalikult). Ja muidugi.

Metfäulem. Jstuge siis. Kas ta juba ära-
 jahtunud on, see wana tulipää? Mis-
 päraft ta jisse ei tule? Ma pean talle
 järele minema? (Pahab minna)

Möller. Herra Stein lafeb herra metfa-
 ülema käest küfida, kas ta järele mõ-

telmus on?

Metsaülem. Muidugi.

Möller. Et teie raiuda tahate?

Metsaülem. Et ma mitte raiudasi ta-
ha.

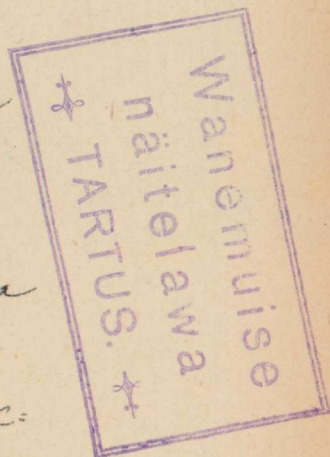
Möller. See tähendab, et teie ennast metsa-
ülema kohust lahti ütlete?

Metsaülem. See tähendab, et teie üks-
narr olete!

Möller (väga pühalikult). Minul on
herra Adolf Friedrich Steini, Steini
ja poja kaubamaja juhataja poolt
ülesandeks tehtud, jät korral, kui teie
vastu tõrgute, oma peremehe käsku
käitma, teile teie ametist lahti lahk-
mist teatada ja raamatukitile teada
anda, et tema Diesterwalde metsaülem
on.

Metsaülem. Ja see oleks teile lübu!

Möller. Minust ei ole fiin juttugi: fiin
on Steini ja poja kaubamajast jutt,
kelle afenik mul aum on olla. Ma jä-
tan teile viis minutit mõtlemise aega.
(istub akna juures)

Mettsaulem. Lahti⁴⁰ lasta? Minid lahti
lasta? Kate, mis-see tähendab? Ühte
meest, kes nelikümmeend aastat auustas.
ti on teeninud! Saadana päralt, her-
ra! Kui ma seda teeks, mis-ta nõuab,
siis oleksin ma lahtelaskumise väärt!

Raiuda! Ja mägi on põhja ja põhja-
õhtu poole lahti nagu raamat -
Wilkens. Hm! Aga teie puudest ei
ole siin ka juttugi.

Mettsaulem. Et kuul siise pääfeks- ja
kõik puruks-muraks? Tulise pihta!
Rumalus! See ei ole juttugi tema
tõfime kahtmine! Kui ta ainult
järele mõtleb -

Wilkens. Seda ma ütlen ju ka. En-
ne kui raiumiseni tuleb, saab veel
sada korda järele mõelda. Ja seda
te näete ometi, et herra Steinil siin
läbiraiumine pääafi ei ole? Waid
ainult, et ta oma õiguse läbi saab
müa. Kui tema peremees on, siis
peab temale ometi õigus jääma.

Mettsaulem. Aga tal ei ole mitte

41.
õigus ja ülekohtu kohta ei ütlenud mina
mitte ja. Nelikümme aastat ei ole
minu (mitte) oma omandusest hoolitud
vaid ainult sellest, mis minu kätte oli
üfaldatud olen mind -

Wilkeno. Hm, ja mina arvan, kui
teie nelikümme aastat oma puude
est nii hästi hoolt olete kandnud, siis
võite te jeda nüüd kord ka oma naise,
laste ja enese est teha.

Metsaülem. Kas te teate, et Stein jelle ja
kümne tuhat kaalrit kahju võib saada?
Mis? Jeda ta saab, kui mind ja ütlen.
Ja siis võib keegi tulla ja ütelda: Ul-
rich on ja jelle kohta ütelnud. Viieteist-
kümme aasta pärast võiks jün niin-
gune noor mets seista, nii et jäager jelle
üle rõõmuft karanud oleks, ja -

Wilkeno. Hm, see võib ju ikka veel -

Metsaülem. Kui tuul Hersbrucki poolt
jüma kord jise on peasnud? Teie rää-
gite nagu teie sellest aru saate.

Lophie (kardlikult). Aga mis peab meist
saama?

Metfäulem. Mii⁴² oleme amsjad inime-
se ja jelleks tahame ka jääda.

Wilkens. Hm! Nagu siin amsjusest
ülepää jutt oleks!

Metfäulem. Aga saadana päralt, herra,
millest siis muult? Mis? Käppa and-
ma? Tehke mis tahate! Kull teil
juba mõistus pähe tuleb! Ja omale
peo siise naerda? Ainult mitte awa-
likku, amsjad sõna! Nii on teil talu-
poja wiis! Kuu see ainult mitte teie
rahakotisse ei puutu, siis mingi kuidas
läheb! Kus teie mitte ei pea -

Wilkens (iseenesega rahul). Hm, ja. Kus
talupoeg mitte ei pea, jääb ta ei liigu-
ta kätt ega jalga! Jääb on teil õigus,
see on talupoja wiis. Ja ma ütlen
teile, see talupoja wiis ei ole nii rumal.
Kuu teie selle talupoja wiisi järele
oleksite käinud, siis te oleksite oma
kohust täitnud ja mitte kroski eest roh-
kem ja oleksite oma omanduse enese
ja naise ja laste päale ära tarwitanud,
aga mitte wõõra wara kaks; nii

43.
võiks teile ka nüüd ükskõik olla,
mis jellest saab - Kelle leiba ma jõon,
jelle laulu ma laulan. Ega teile selle
est palvaci makseta, et teie peremee
peate olema, vaid jelle est, et teie teenes
olete. Kui siis peremee ütleb: peab
raiduma -

Mlettsaulem. Siis pean mina selle est
hoolt kandma, et see mitte ei hiinne.
Ene aumees ja siis teenes.

- Wilkens. Hm! Nüüd oleme siis jälle
õnnelikult hakatuse juures. (Pöörab
ennast ära.)

Sophie. Ega te õnneti ära minna ei ta-
ha? Tule olete veel minu viimane troost,
õnuporg! Tä saab ju veel järele mõtle-
ma. Teist peab ta veel kõigeenam
lugu.

Wilkens. Iida ma märkan.

Sophie. Kihlus! - Marie! - Ja et õpe-
taja herra ka mitte hiinci ole! Kui
nüüd õnneti õnuporg -

Andres (ilmub).

Wilkens. Tal on rauast pää. Kas talle

44.
jūs midagi selgeks-jaab teha?

Möller (kes-jiamaani rahulikult ak-
naft välja waatas, waatab oma kella
ja pöörab siis pühalikult metšaulema
poole). Metšaulema heerra, nüüd palun
ma teie lõpuotfust.

Metšaulem. Mis-ma ütelnud olen,
jeda olen ma ütelnud. (Sammub;
jäab seisma.) Ja üle pää ei jaa ta se-
da fuguugi, selle lahtilaskmifega. Ta
ei jaaugi mind lahti lasta. Enne
peab ta mulle selgeks tegeema, et ma
jeda ära olen teeninud. Mitte millegi
päraft, ilma põhjufeta, ei wõi ta mind
lahki lasta.

Möller (tähtfufega). Teie ei taha siis
mitte? Selgelt äeldud: teie ei taha
mitte?

Metšaulem. Kui see teile weel selge
küllalt ei olnud, ei! Selgemini ma
jeda enam ütelda ei jaa. Kelm ei
taha ma olla ja aumfat meest ei wõi
ta lahti lasta. Kas see on nüüd selge
küllalt, nü et läbi wõib näha? Mina

olen meffailen ja ma jään meffailen-
maks ja - ja meffa ei raiuta mitte!
Leda ütlege oma peremchele ja oma
raamatukütile ja kellele ise tahate!
Sophie Kannatage temaga ainult
nature. Herra Steinil ei wõi sellega
ju toji taga olla ja teie olite juba nii
lahke -

Möller. Kui mina see oleks, mina
justus Möller - mis ma koik araci
teeks, et meffailenaprovale meeldida!
Aga mina seisan juin kui Steini ja
poja asemel.

Meffailen. Kui ta enesel õiguse
arwab olema, siis käigu selle järel!
Ja sina ei pea minu õigust mitte
nii haawama, naene, et sina üleskoh-
tu juurde fantiina lähed! Hääd
päewa, herra Möller! Kas te veel
midagi soowite? Ei? Kas teil mulle
weel midagi ütelda on?

Möller (wäga pühalikult). Mund mi-
dagi, kui et teie meffade üle walitsemine
sellest filmapilgust lõppenud on. Siin on

46
teie palk poole aasta eest ette. Selle
eest peate teie nüüd kui võimalik,
kõigehiljemini kolme päeva jookful,
maja wabaks andma, et praegune
metfaiülem Jõse Kolida saaks, kes
praegusest filmapildguft pääle uksi met-
faiüle walitseb.

Metfaiülem (peab istuma).

Sophie (Andresile, keda nad ikka ta-
gasi hoidma peavad, ja kes nüüd usse
poole ruttab). Kuhu ja libed, Andres?

Andres Robertile ütlesin, mis ta ja -
Sophie. Et ja müümati mitte -

Andres. Lase mind, emme, emme kui ma
jellel jäl kraeft kinni ei haara! -
(ärutatult ära.)

Metfaiülem. Hää küll! Hää küll! Et
ja mul wait oled, naene! (Tõuseb püs-
ti.) Hää päewa, herra Möller! Teie
olete teie raha laua pääle unustanud.
Herra, müüdu ma wiskun jelle teile
järel! (istub akna juurde ja walis-
tab.)

Möller. Teie näete, metfaiülem pooua,

47
mina kaidan oma kohust waluga. Ma
lähen raamatuküti juurde.

Messailem (ilma et ta tema poole pöö-
raks). Hääd reifi!

10. etendus.

Messailem (sejab akna juures ja
wilistab). Wilkers (otfib keppi ja küba-
rat). Sophie (waatab nõmbalt ühe ot-
last teise otfa).

Möller (pöörab Robertile ja Andrefele
wastu, kes jisse tormawad. Marie Ro-
berti kä korral, püüab teda waigistada).

Robert (wihafelt, jisseastudes). Tä peab
järele andma! Ta ei pea seda ilufat
päewa mitte rikkuma!

Andres. Mine oma ifa juurde, tema algas
tüli!

Möller. Hääd, et ma teiega kokku juhtu-
ju, herra Stein. Teie ifa laskis ütelda, et
teie kohe koju tuleksite! (ära.)

Robert Ulrich, teie annate järele, teie
peate järele andma!

Messailem (akna poolt ära pöördes). Teie,
herra Stein? Mis otfite teie minu juures?

Marie, ja lähed ⁴⁸füält välja! Mis-ottite
teie mehe juures, keda teie isa lahki lasta
tahab?

Robert. Aga mispäraft ei taha teie mit-
te ja ütelda?

Andres. Sellepäraft, et ta amfaks-me-
heks tahab jääda ja ennaft teie poolt
mitte kel miks ei kaha lasta teha.

(Metfäulem annab kalle märki waikida.)

Robert. Sinuga ei räägi ma nüüd
mitte, Andres!

Metfäulem. Olete teie oma isa nõuusolemi-
sega fiin, herra Stein? Pääle selle, herra-
ja kui teie isa minu koha ja minu am-
ära wõtta wõib - et mul üks ams-laps
on, jeda ei wõi ta minult wõtta. Ja
keegi muu - mis? Noorherra, selle poo-
left olen ma kõi wastu õrn. Kas
jaate aru?

Sophie. Aga kas ja fiis wiimase jõbraga
tahad tülli minna?

Metfäulem. Mariel on hää nimi kaota-
da. Kui tema jõber on, teab ta ilime
minuta, mis tal teha tuleb!

49.

Robert. Mina tean, mis mul teha tuleb,
aga teie ei tea seda mitte; muudu ei vi-
kuso teie mitte oma laste õnne ühe teju
läbi — ühe —

Metjäulem. Ohoo, seda üteldge oma isale,
noosherra!

Robert. Kangekaeluse läbi. Mul on teie
jõna ja Mariel on minu jõna; mina
olen mees ja ei taha mitte kelin olla.

Metjäulem. Ja et teie kelin ei taha
olla, pean mina seda olema? Kas
peab seda üteldama? Ulrich ajas isa
ja poja tülli? Herra, minu tütar
jääb on liiga häa jelle jaoks, kui et te-
ma kohta öeldakse, ta olla vägisi pere-
konda hüppinud, Herra Stein, siinolen
ma omas kodus. Teie teate, mis ma
jellega mõtlen.

Sophie. Siis lae omati lapsed vähemalt —

Metjäulem. Ühte rumalust teha? Ja
teie wautate päält ja päraft ei oska teie
muid teha kui huluda!

Robert. Marie, tulgu, mis tuleb —

Metjäulem. Ma ei tea mitte, kas ma

50.
Mariet tunnen. Kui ma Mariet ei
tunne, siis on parem ja lähed kohe ühes
temaga.

Marie. Jaa, ta mõtleb ju kõigeparemat
Metfaulem Häa küll, siis mine temaga.

Sophie. Nii kalk -

Robert Selle tarwa juures, kes meid ükstei
järele on määranud -

Metfaulem (nagu enne, Sophiele). Ja et si
na mul mitte - küllid ja, kui see juures
(pöörab temaga kaha poole.)

Andres (lahti peafides). Nüüd on küllalt!

Marie, kas lähed sina, ehk lähed see sin!

Sophie. Nüüd hakka sina ka veel pääle,

Andres! (Lähed temaga pah. poole.)

Andres. Ma olen karta küllalt waikinud.

Lase mind, ema! Tema isa on minu
isa teotanud - see ei pea ka veel minu
äde teotama.

Robert. Sa oled minu, Marie! Ma ta
han näha, kes meid - Käsi ära!

Marie. Robert, see on minu wend!

Andres (ähwardades). Ainult üks
jamm dafi, siis -

Robert. Ära, ütlen mina, Jumala
pärast —!

Andres. Sina ei ole see mees!

Robert. Mitte förmeotfaga ei tohi ja
puututada, mis minu oma on! Teie
kõikide kiuste —

Andres. Kas ja kuuled, isa?

Metfäilem (nende mõlemate wahel
astudes). Tagasi, pois! Kes on peremees
majas?

Andres. Kuu fina see oled, isa, siis näita,
et ja see oled! ehk lae mind sellele jälle
näidata!

Metfäilem. Andres, nüüd lähed ja fin-
na ja pead oma juu!

Andres. Jja —

Metfäilem. Kas ja kuuled fina?

Andres (kõmbab püüsi feinalt).

Metfäilem. Mis ja jälle teed?

Andres (wihastet). Mi Dagi! Siin majas
oled fina peremees; wäljas ei ole seda kee-
gi; wäljas oleme meie seda kõik.

Metfäilem. Oma metfas olen mina
kõik.

52.
Andres. Aga mitte jamma kaugemal.
Metšailem. Mis see tähendab? Wasta!

Andres. Mitte midagi, jaa. Seda on
ainult jelle jääl tarwis teada. Kui fi-
na oma aumst ei hooli - Marie oma
est hoolitfen mina! See on jelle jaoks,
kes Mariele lähedale tuleb.

Sophie. Mis sugused kõned!

Robert. Kõne ainult! Lapped kardas-
wad kõnefid.

Andres. Kõnega ei pea see leppima,
nii tõesti kui mina mees olen.

Robert. Kui ja mees oleksid, fina ei
ahwardaks mitte, fina -

Andres. Kui meie kufugil mujal olek-
sime - ja ei pilkaks mitte -

Metšailem. Andres!

Robert. Eest ära!

Andres. Wälja, ütlen mina!

Metšailem (peaegu ühe korraga, wilis-
tab jõrmidega).

Andres. Kuo ja mitte enam -

Metšailem (kuna ta nende kahe wa-
heli astub). Iõnakuulmata poisid! Rahu!

jätta mul tüdruk^{54.} rahule.

Robert. Ma lähen; aga tulgu kuidas
tulub, oma õigust Mariepääle ma ei
jätta! (ära.)

Sophie. Peab tänna siis kõik halvasti
minema? Ja teie, onupoeg, teie taha-
te ka ära minna?

Wilkins. Hm! Kui keegi tingimata
päaga läbi seina tahab jooksta, Mi-
na ei ole see napp, kes käe wahel pa-
neb! (ära.)

(Esriie.)

Teine waatus.

Losjis.

1. etendus.

Stein (ürsi; istub). Arametus kangeruel-
 jus! Terve ilus päew mokas. Praegu istuaksi-
 me lauas. - Tal wõib ju õigus olla, et mõisa
 raiumine kuhugi ei kõlba. Aga peab ta
 siis niind jelleparast nõnda wihastama?
 Muudugi, ma oleksin pidanud targem ole-
 ma kui teema. Minu äge loomus on ju
 ka siin siirdi. Mul on ainult Lophieft
 kahju ja lastest. Ma tahan ka - (tou-
 jeb üles; istub jälle.) Mis siis? Üht rumal-
 luff teife läbi hääks teha? Pean ma
 nõndafamuti mõtleinata järele and-
 mägs olema, kui wihastamises? Wana
 tulipää! - Aga see peab mulla õpetuseks
 olema. (Wäike wabeaeg; siis toujeb ta
 jälle üles, nõtab kepi ja kübara, wiskab
 mõlemad jälle ära.) Ei, see ei lähe - see
 ei lähe sugugi mitte! Mis? Seda häbi
 ei saaks ialgi enam hääks teha. See koõd
 peab teema tulema; ma ei wõi siin

parata. Aga wast^{56.} on ka juba kas-
see ei ole mitte Mõller? (Lähel ruttu
tulejale vastu.)

2. etendus.

Robert. Stein.

Robert (äritatult fiske tules). Teie tahate mu õnne ära hävitada, ja!

Stein (kohkudes, wastumeelt). Robert!

Robert. Seda ei tohi teie mitte!

Stein. Seda oli veel tarwis, et fina ka tuleb ja mind äritad.

Robert. Jaa, teie lafete mind kiblufelt ära tunda, nagu lapse mängu juurest; aga ma ei ole mitte laps, kellele antakse ja kellelt wäetakse, just kuidas meelde tuleb. Teie olete mulle oma fina andnud ja seda peute teie pidama. Teie tahate minu õnne ihele tujule ohwerdada?

Nii kaugele ei ulata ihegi ja õigus!

Stein. Aga mis ja siis niind oieti tahad?

Robert. Teilt küsida, kas teie tahate meffailinaga ära leppida?

Stein. Poiso, mis sul meelde tuleb? Tahad

ja minu käest aru pärida? Mine selle
ra kangekaelse juurde; temal on üle-
kohus; tema peab järele andma.

Robert. Metšaulema poolt ma tulen;
tema juhatab mind teie juurde.

Stein. Mina ei või midagi parata -
ja nüüd jäta mind rahule.

Robert. Teie ei taha midagi lepitusteko-
teha?

Stein. Mitte midagi, kui ta mitte jä-
rele ei anna; ja nüüd mine oma
teed.

Robert. Kui teie midagi lepitusteko-
ei tee, siis ei astu ma ialgi üle tema
läve. Andrelega olen ma vihavaen-
laseks saanud; võib olla seifame veel
kõna temaga stu ja firma päale üks-
teise vastu. - Tulgu mis tuleb; mina
olen kõik teinud, mis ma võisin. Jaa,
mulle ei või midagi ette heita. Kui
õnnetus juhtub - teie võifite, teid
aamal hoida ja metšaulem võis seda
aamal hoida. - Marie on minu ja ei
teie, ega metšaulem ei saa teid minult

rotta.

Stein. Oled ja pöörane, pois? Silmapilek
mine oma tuppa! Kuuled!

Robert. Jja, ma küsin teilt —

Stein. Sinul on jõna kuulda, mitte
küfida!

Robert. Häkiline viha on teie üle
voimust võtnud. Jja, ma palun teid,
ärge kiskuge seda haava siin lahti,
mis veel mitte päris terve ei ole. Ma
tahan ära vedata, kuni teie rahuli-
kuse jaoks, kuni teie enese üle jälle
valitseja suudate.

Stein. Sa näed, et ma enese üle valit-
seda suudan; ja tahan mind meeliga
äritada, aga see ei lähe ful mitte
korda. Nüüd aga mitte jõna enam!
Wait!

Robert (merletult). Mitte jõnagi? Seda
jõna, tuhat jõna, nii palju kui rind
jaksab! Ma tahan rääkida; ma ta-
han rääkida, kuni ma kõik suudame
päält ära olen ütelnud. Oma Mõlleril,
oma sepapoistel võite ära keelata rää-

kiirust, minul mitte! 59. Olge nii kanna-
kannata kui te tahate, ninge või jääge
mina tahan rääkida. Teie peate kor-
aru saama, et ma mitte enam ei kanna-
ta, et minuga kui poisikelega ümber
käidakse, et ma raba tahan olla, et
ma omal jalal seista võin, et teie
minust peate liigu pidama, et ma ei
teie, ega kellegi teie inimese mängu-
kann ei taha olla!

Stein La ähvardad mind oma wana
lauluga! Tunnan seda juba päält!
Sa oled veel siin? Ma arwafin, et sa
ära oled läinud? Ah jo, rääkida
tahad sa, rääkida. Räägi, tee mis
sa tahad; ma ei takista sind mitte.

Robert (rahulikult kindlasti). Kui
seda ka tahaksite, oleks see juba hilja.
Ma nõuan oma õigust, kui see ka
minu ehk kellegi teie ehk markako;
aga teie ja meesõulem wastutate selle
leht.

Stein (kes oma ägedust juba kahetsema
hakkab). Poiss -

Robert. Elage hästi^{60.} - võib olla, iga-
westi! (Formal ära)

3. stendus.

Stein (uispi; päraft) Õpetaja.

Stein (ennalt unustades, astub lammutu
järele). Kuhu? - Robert! Poiss! - Paga-
na päraft! - ägedusefona üteldud
ja filmapilek hiljem -! Aga kas ei ole
ka nagu oleksivad kõik kokku rää-
kinud, et aga mind vägifi äritada!
Kui ta tõesti tülli on jattunud ja nen-
de tuifupäädga kokku puutub -! Aga
ma ei või õmeti temale järele jook-
ta! - ~~Tõst õpetaja~~ ta tagafi?

Õpetaja (astub fiske).

Stein. Feie, õpetaja? Feienäete mind
praegu -

Õpetaja. Kuuljin juba. (Armas talle
kätt.)

Stein. See Robert, see poiss -

Õpetaja. Olex-mööda tormates-mind
peaegu maha lükkanud. Kas ta ta-
hab jälle kord ära minna? Mis? Küll
me teda kinni hoiansime!

61.
Stein. Ja see wana kangekaeljus -
Opetaja. Tean juba. On ju wana lu-
gu, igawene wana lugu, mille lõppu
iga kord ette ära tead.

Stein. See kord aga mitte nii kindlasti.
Opetaja. Ja; ta on keerulisem kui mui-
du, sest et ka ühtlasi noorherra fiske
on segatud. Ja päale selle on noorherra
fiskord ka Andresega kokku läinud,
aga -

Stein. Kas see ei ole tema, kes jäl-
tulub?

4. etendus.

Möller. Õndisid.

Stein. Tüie, Möller? Kuidas lugu on?
Ja annab järele?

Möller. Nii wähe, et ta teile koguni
ütelda lafeb, teie ei wõivat teda üle-
üldse mitte lahti teha!

Stein. Mida ei wõi? - (Rahulikunalt.)

Kui ta weel arwaks, maei fundaks seda
kahta - Ja teie katkufite igapidi?

Möller. Kõigiti.

Stein. Ahwardafite teda ka raamatu =

Kütiga? Nagu ^{62.} jaoks see metsaüle-
mako - nagu jaoksite teie sellele koha
koha kinnituse kätte võime, kui-
Möller. Nagu peaksin ma? Teie käisk
oli kindlam. Raamatukütt lafeb kõi-
gealandlikumalt tänada; ta võtab
koha vastu.

Stein. (~~Tema~~) Tema võtab - tema
võtab koha vastu? Ta võtab ka
toesti vastu? See on aga lakke mi-
mene, see raamatukütt! Ja teie ka-
oma ruttamisega! Olete teie hulluks-
läinud, herra? See pidi ainult Ulrichi-
le hõimutamiseks olema. Tema pidi
mõistlikuks jaama - järele andma!
Ja kui ma ka toesti ägeduses nii
ütlesin, nagu teie olete aru saanud,
siis oleksite teie pidanud sellest teisiti
aru saama. Teie teate, et mulle mõttes-
segi ei tule, seda vanameest jääl, kes
tuhat korda enam väärt on - aga
teie olete ka, teie olete õieti sellest aru
saanud, aga - mulle tuleb nüüd alles
lüh hilja meelde, et teie iska selle obi-

elu vastu rääkivate.

Möller. Ma olen kakskümmend aastat Steini ja poja äris teenistuses olnud, aega küllalt, et kord ku ära näha, et liiga aujasti teenida võib. Ma ei ole muud midagi teinud, kui sõnalt teie käsku täitnud. Ja kui teie seda mitte hääko ei kiida, siis jääb see mulle troostiks: ma ei ole Steini ja poja auru alandanud! (Ystüb oma töö juurde.)

Stein. Lius tänagu teid selle eest, mis te teinud olete, „Steini ja poja auru“, mina mitte! (Wahaeeg.) Kuid ometi; Kainelt waadates, mis jäi ku muud teha? Selle järele, mis juhtunud oli. Rahustage ennast, — ma olen kord näidanud, kes perimees on.

Õpetaja. Kes päälegi weel koguni uus on.

Stein. Ma olen kord need äranõetud sõnad ütelnud. Wana Wilkenfi juures olemitel. Ma ei või ometi — niisugune nõetud rutuline sõna! Ja mille üle

ülepää tõsiselt ^{64.} ei mõelnudgi ja mis
niiid saatuskoko-voib saada, sest et me
ei katsumud tema üle valitseda.

Õpetaja. Ja, targa pääga on pagana
raske jünde eest vastutada, mis ägedu-
fes on tehtud. Miks ei ole teie, nagu
harilikult, ainult nelja filmi all tülit-
jinnud?

Stein kes mõne samm astunud on).

Ei, see ei lähe. - Aga juugi, kui ma
nende ägedate poiste päale mõllen -!
Mõller, saatekohe minu Roberti
järele, laske teda otstida; ma tahak-
sin temaga rääkida.

Mõller (läheb ja tuleb varsti jälle).

Stein. Mina ei saa seda wa' kange-
kaelset aidata - see koov peab tema
alla heitma. Ma ei või oma sõnata-
gafi võtta - sellest peab ta ise aru saa-
ma. Ja niiid on tal juba ka wiit mõis-
tus pähe tulnud. - Aga et ta näeb, et
ma kõik valmis olen lepituseks tegema,
mis ma võin, ilma sunnast alandamata
- mis olexs, õpetaja, kui teie tema

65.
juurde lähesfite? Kõha peab ta küll efi-
otfa käest ära andma, aga oma praeguse
palga - selle wõib ta - ja, seda
peab ta kaherohdelt edasi jaama. Ta
wõib selle pääle eialgfelt, kui pensioni
pääle wandata. Ma arwan - ta on
fisgi pääsüüdlane selle loojures - nõnda
wiigi tajub ta oma oja odawalt küllalt.
Opetaja. Ma lähen kohe teele

Stein. Ja ma jaadan teid natuke maad.
Ei ole vähemalt tarwis päris-üksi jalutada.
(Mõlemad pah. poole ärr.)

5. etendus.

Möller (üksi). Pärast raamatukütt.

Möller. Ja kui ka pulsnast Löhleiniga
midagi wälja ei tule - siis on Stein ja
Poeg ometi korõ mehilfelt üles astunud. Mind
wihastas see igakord, kui tema iska efime-
ne oli. - See korõ olen ma rahul oma
wanaga ja pistan tema pragamuse häa-
meeliga tasku. - Aga kes jääb wäljas
siis - kolistab? (üksi pääl) Omm, et need
läbi kambrite läksiwad; - see on Raama-
tukütt. Ja misjugufoe olekus! On see ka

üks inimene? (^{66.} Tä toob Raamatuküti
järe)

Raamatuküti (ijalgfelt veel näitepinte
taga). Kus on Stein? Sina mees! Wa
Stein! - Teie olete, Möller?

Möller (häategija toonil). Et teie järe olete,
jelles ei woi mingit kahtlust olla. Mis
teie tahate siin?

Raamatuküti (jelle aja järe, kui Möller
keda tooli pääle istuma paneb). Täna da,
peab omi tänama. Pooge mulle Stein
jia. Täna da - on kord niisugune kom-
be.

Möller. Selles olekus?

Raamatuküti (kuna Möller keda wägifi
tooli pääle tagafi juub). Olek? Mis teile
olek korda läheb? Et ma tänada ta-
han, järe on olek juba küllalt. Jätke
mind olekuga rahule! Kas ta kodus
on? Mis?

Möller. Kedaagi ei ole kodus. Olge rõõmus,
et kedaagi kodus ei ole. Teid ei saa aidata.
Teie ei taha juba kord haljale orfule
laada. Teie häategijad ei saa ühtegi

nii tarka tegu teie hääks⁶⁷ teha, ilma et
iis kohe jada korda rumalama selle järe-
le ei teeks, mis koix jälle nurja ajab.

Herra kahetseb juba, et ta teile koha on
andnud, ja teie armate temale ka kohe -
Raamatukütt. Teie rumal nuro, teie! Oma
haateguduga, teie! Nagu ei oleks teie mitte
Steini ja Ulrichi hakutada tahtnud Löh-
leini päraft? Ja nagu ma nii rumal
oleppin, kui niifuguni toon, häategija
Mölleri jaoks! Stop! Et ma üks ainus
päew metšauleim olen! Teft kahte päewa
jee ei wälta, kuni need kaks katla-
paikajad jälle ära on leppinud; päraft
jeda on minu metšauleima ametil
jälle ots pääl. Teie arwate, et teil jännu
ei ole, et te ei tea, mis mees iole? Üks-
päew tean ma - üks päew olen ma -
me - metšauleim nimelt - ja jeda päewa
olen ma tarwitannud - wellekene - Ul-
richi Andrej jaoks - tarwitannud, wel-
lekene! Püle, wellekene, mina olen
tinnis, wellekene! Lina, Mölleri kene,
häategija! (Langeb kalle kaela.)

Möller (häblikult ja väga kohmetult
ennast tema eest kaitses). Mis te oiete
mõellete? Kui keegi seda näeks! Häbe
nege ometi! (Mõjuskat tegumoodu wõttes.)
Wriichi Andrejega on teil midagi es-
olnud? Mis?

Raamatukütt. Ees olnud, es-olnud! Tema
on mul es-olnud, teate! Eilase asja
pärast, teate! Ja wiha pärast tema wa-
nemate vastu, teate! Oma walge kas-
sihabeme peab ta katki närima, see
wanamees, wiha pärast, kui ta kuulda
jaab —

Möller. Aga mis teil siis ometi Andrejega
on juhtunud?

Raamatukütt. Mis? Mitte midagi!
Aga küllalt teada saamiseks. Mis? Jä-
nu, jänu — see on minu häda-hüüd,
see on minu tõi, minu wiletus, see
on minu jooksa — see jaadab mind
weel hukka mu noores põlwes! Kus
on Stein?

Möller. Nüüd tulete minuga ühes-
minu tuppa ja joote tassi musta koh-

69.
ni, et te Kainemaks-jaate. Ma pean
päraft ranaabju juurde joitma; ma
notan teid kaasa kuni oruvestkini.
Ja siis lähete teie ära koju. Teil peab
kaed kinni siduma, et te oina ome
mitte ära ei

Raamatukütt (kuna Mõller teda ära
võib). Kus ta on? Hei! Kus ta on?
Wa! Stein?

(Esimes)

Metfaiüema majas.6. stendus.

Sophie üksi. Parast Weiler. Ja siis metfai-
ülem.

Sophie akent kinni pannes). Robert ei tule ikka veel tagasi; ja õpetaja her-
ra ka mitte.

Weiler (kuna ta keskest fiske astub).

Noh, kui see mitte rinnuli ei kuku!
Aga kes see siis nüüd õieti on? Kas
metfaiüema proua minna jaoks raht
midagi paigale on pannud? Aga mul
ei olegi jõogifu. Jhm!

Sophie. On vist kütma-ko läinud. (Toob
taldreku jõogiga ahjust, leiba jne. jin-
na kõrvale kapiist ja paneb pakemale
poole laua peäle).

Weiler. Meie läheme kõik kord kül-
maks. (Jstub jõõn.a)

Metfaiülem (on küljest fiske tulnud).

Kas te kirve nägite - Lutzdorfi
poolt?

Weiler. Uhkusta aga peäle! Aga nõnda

See on. Nii pea kui mees^{71.} ja naene, pere =
mees ja teener - siis on armastus ja sõp-
rus kus kolimat!

Metzger. Ja mis see tähendab: uhkus-
kama?

Weiler. Koige nelja jalaga seisja ta piiri
ääres kaeras ja löi.

Metzger. Kes?

Weiler. Hiru, Lutzdorffist.

Sophie (lana ääres talitades). Aga mis
siis on öieti?

Weiler. Hm.

Sophie. Kas nüüd rünnaks teada
jaab? Ja kui midagi teada ei taha,
siis ei ole ta jutul otja!

Metzger (jääb tühjaks ette seisma;
karedalt). Weiler! Kas kuulete?

Weiler. Noh, raamatukütt ikka Klus-
kollid on ta tänna pikemaks kerki-
nud, on kohe nõõridega mitfi pähe
pistnud ja jahinoo ümber pannud -
ja on kaks kibedat ja kuu-koõm-
lit enam joonud, kui hari tikult; selle-
pärast peab tal ka tee poole laiem olema,

Kui müida.

Metsaülem. Kas te valmis olete?

Weiler. Peaegu; aga kes on siis oieti Düstervalde metsaülem? See jääl saadab juba puurainjaid metsa raiuma; siis peab küll teina wift see olema? Aga teie teete kah, nagu oleksite teie see weel?

Metsaülem. Mina olen ka weel; mina olen Düstervalde metsaülem ja ei keegi muu!

Weiler. Teie tahate jeda läbi wia?

Aga mina tahan teile ütelda, kes tar-
kapäwal õiguse saab. (Tseb rahaluge-
mift järele) Sel kõigetugewam kops
on. Kes jäält siis nõnda karmelt
tuleb?

Z. etendus.

Wilkeno (astub omal kombel karmelt
fiske). Weiler (jööb). Metsaülem.
Sophie.

Wilkeno (fiske tules). Aga mis siis
siin nüüd juhtunud on? Tere, jumrale-
me kah!

Lophie (Kohkunult). Juhitud? - Aga
jumala pärast - on siis midagi juhtu-
nud?

Messailem. Juba jälle keemas.

Wilkeno. Küll ja näed veel oma kan-
gekaelusega!

Lophie. Aga mis siis ometi?

Wilkeno. Kas minatega? Tuleb
mulle tee pääl loll Antu vastu, wek-
leb kätega, nagu tahaks ta mõnile
kallale hakata ja näitab siis siinmaja
poole -

Messailem. Tema näitas metja poole -
ta arwas raiumist -

Wilkeno. Mul oli oieti küll teine tee,
aga arwasin, ma pean ometi järele
waatama. Ja jälle leiab ka keegi
sügewates mõtetes, mitte Kaugel ma-
jast. See oli Andres. Mõllen, tarwis-
jelle käst küsida. Hm. Kui ta mind
tulema kuulab, ärkab ta mõtetest
üles, waatab mulle meeliskult otja ja-
läksigi. Ma hüüan teda. Hm. Sel on ju
nimigi meelest läinud. Ma jooksen talle

järele, aga tema ^{74.} põgeneb eest, nagu
ei oleks tal puhas jüdametunnistus.
Sophie. Mis ju küll jälle võib olla?
Mettaülem (hüüab läbi akna mõju-
kalt). Andres!

Weiler. Säält ta ju tulebgi!
8. etendus.

Õpetaja. Enndifed. Weiler (istub).
Weiler. See on õpetaja herra.
(Tõretamine.)

Sophie. Jumalale tänu! Armas
õpetaja herra!

Mettaülem. Teie mõtlete kihlusepidu-
le kulla — õpetaja herra, aga —
Õpetaja Ma tean kõik, mis teie pattu
olete teinud.

Mettaülem. Herra Stein —
Õpetaja Tema poolt ma just tulen.
Ja mis mul teile tema on — ma
tean, teie ei võta seda jelle pärast
mitte halvemini vastu, et mina ta
toon.

Sophie Kui õpetaja herra Steini
herra poolt tuleb, siis võib kõik veel

hästi minna. Aga teie ei tea mitte,
õpetaja herra, kui igemüelne see mees
jääb on.

Õpetaja Mis siis? Ma tean kõiks.
Aga tema ei ole mitte pääüüdlane;
muidu ma ei tuleks mitte kui Steini
juurde. Tema tahab esimest jamma
teha.

Wilkenis. Mina ei teeks seda mitte,
kui mina peremees oleksin.

Õpetaja. Ja, wana sõber Ulrich, Stei-
ni on kahju, et tema ägedus põhjust
on andnud, et see ilus päev nii ära
riikutud sai.

Metsaülem. Kas kuulete, onu Wil-
kenis?

Õpetaja. Et see aga siisgi nü peab
jääma —

Metsaülem. Nii jääma? — Õpetaja
herra, mis see peab tähendama?

Õpetaja. Et ta oma sõna mitte koke
tagasi ei wõi wõtta, ilma et ennast
naeruwääriliseks teha — sellest peaks
site teie isegi aru saama.

Metsaülem (venitades). So - oh? Ja
Raamatuküti?

Õpetaja (kehitas õlapid). On jõutja
Düsterwalde metsaülem, seda ei saa
muuta -

Metsaülem. Seda ütlete teie. Aga mina
ütlen teile, õpetaja herra: Raamatuküti
ei ole mitte metsaülem! Düsterwalde
metsaülem olen mina. Ja mina olen
see, õpetaja herra, ja mina jäan selleks;
õpetaja herra, Kuni herra Steinfelgers-
teel, et mina oma kohust ei ole täit-
nud.

Õpetaja. Et teie aga näeksite, kui wal-
mis ta omalt poolt on oma oja jõudi
häaks tegema, ja endist löbust läbi-
käimist jälle jalule seadma, peate
teie oma senise palga kahekordset
dasi saama kui pensioni.

Metsaülem (kõnnib ja ajab wilet).

Õpetaja. See oli mu ülesanne, wana
löber; ja nüüd -

Metsaülem (jääb õpetaja ette seisma).

Mis-est, herra? Kas ta sellega minult

mu amm ära tahab osta? Opetaja herra,
minu amm ei ole mitte müüdas. (Kõn-
nib ja vilistab.)

Opetaja. Aga armas imelik sõber?

Wiken. Ja kui ta kedagi kuulaks!

Metsaülem nagu emes. Wõi peab see
armuleib olema? Minule ei ole ühtegi
armu tarwis. Ma woin tööd teha. Pe-
ma ei wõta ma midagi. Ma ei wõta
mitte armuandeid vastu. Ma tean,
ta ei saa mind mitte lahti lasta,
kui ma mitte halb ei ole olnud; jeda
tean ma mitmest juhtumifest, näitu-
jeks, metsharahist Rupertist Edmanns-
grünis. Kui ma ennast häraga lahti
teha laheksin, siis tunnistaksin ma ise,
et ma kõlbmata olen. Rupertile vastu
ei jäänud nad ka midagi tõeks teha,
ja ta jäi teenistusse. Ja kes wõtab
lahtilastud inimist teenistusse? Ope-
taja herra, mina olen ifalt ja wanailalt
oma amm pärandanud ja wõlgnen jeda
oma lastele ja lastelastele; minu ifa oli
enne mind siin koha pääl ja minu wa-

78.
naisa enne minu isa, mind nimeta-
takse terwes orus polifeks- metfaulemaks;
mina oleksin oma suguvõsja esimene,
keda lahti oleks lastud. Minge välja,
minu metfa, õpetaja herra, ja kui teie
jüda mitte rõõmu ei tunne - õpetaja
herra, mina olen metfa kuni suru-
aiani kasvatanud; jääb puhkavad
minu isa ja vanaisa ja ristikiivide
pääl on tunnustused nende peremeste
poolt: nemad olivad auusad mehed ja
truuud teenrid. Nad puhkavad, nagu
kättidele kohane on, haljaste kruskede
all. Herra, ja kui minu lapselaps
kord jüma tuleks ja küsiks: aga
misparast ei puhka see mitte nende
kruskede all, kes neid istutas? - Mis-
ei ole meil enam midagi jüin otfida?
Kas ta kelin oli, et tema peremee toh-
kis teda lahti lasta? Ja kui nad mi-
nu haavakingast otfiwad, ja leiawad ta
jümmiaid tagast? - Herra, kui teie il-
ma auntaclada mõite, jüis on see häu
teile - see õigemini - jüis on see paha

leift. Aga waadake, õpetaja herra, minule
jääb ainult üks kahest valida, kas minu
ija ja wanaija kõrvale kuuskeed alla
ehk - furnuuaia taha. Õpetaja herra,
mina olen jään metšantem, ehk ta
peaks avalikult seletama, see herra Steins,
et ta minuga on ümberkäinud kui
kelm. Oma waranduse olen ma tema
metša pääle ära kulutanud; ma ei taha
midagi muud tagasi saada, kui oma kep-
pi, millega ma laia ilma rändan, et
oma wanaduse päewade joo-erisele mit
teenistust otsida; aga minu päält peab
häbi ära pühitama ja tema pääle peab
ta jääma. Minu pool on õigus ja selle
est astun ma välja.

Wilkins. Õigus? Hm! Mis teie selle õi-
gusega pääle hakata tahate? Õigus-
maksab raha. Õigus on rikaste män-
guasi, nagu hobused ja tollad. Hm!
Oma õiguse ja ülekohuga. Teie õigus
on teie kangekaelsus. Ta kifud weel nae-
se ja laste seljast riided, et ainult oma
kangekaelsust soojas hoida.

Õpetaja. Kga — 80.

9. etendus.

Wilhelm. Ündised.

Wilhelm. Jaa, Andres on wäljas ja ei taha mitte jisse tulla. Ma ütlesin temmale, et ta teda oled kutsunud.

Sophie. Tule, Wilhelm, lähme wälja Andrese juurde —

Metsaülem. Tapa, nuene! Et teie teda wämata päris segajaks teete oma kinnimisega! Teie olete waguji, ehk lähete wälja ja ma panen uske teie taga lukku. (Lähel pühalikult tagumise uske juurde.) Andres! Sa tuleid kobe jisse! Kas kuulid?

10. etendus.

Andres. Ündised.

Andres (ukse pääl; nüpsa kui ta imimeji näeb, tahab ta tagasi minna.)

Metsaülem. Andres, sa tuleid jisse! Oma peremehet. (Jstul juft kui ülekuulamiseks.)

Metsaülem, Sophie, Weiler, Wilhelm pa-
hemal pool; Õpetaja, Wilkens par. pool;

81.
Andres, kes kellegi otja waadata ei julge,
keskel.)

Metsaülem. Siia, metsaülemaabi, And-
res Ulrich! Kust ja tuled?

Andres. Raiendikust, ifa.

Metsaülem. Kus ju püss on, Andres
Ulrich?

Andres (waikib).

Metsaülem. Kelle käes ta on?

Andres (kummedalt). Raamatukäsi käes.

Metsaülem (kõusel tahtmata püsti).

Sophie (hirmunud). Ulrich!

Metsaülem (istub jälles). Siin ei ole kellel-
gi muul rääkida, kui metsaülemaabil

Andres Ulrichil ja tema ülemal. And-
res -

Andres. Jfa -

Metsaülem. Miks ei waata ja mulle
mitte otja?

Andres. Ma ei julge kellelegi enam
otja waadata. Ma tahan kui laewa-
pois Amerikaspe minna. Lase mind,
ifa!

Metsaülem. Pois, ja pead wastama,

82
kui ju ülem find küübib! Mis on Raamatusitiga? Räägi!

Andres. Ma olin juft waktataimefid wälja wõtmas -

Metfäulem. Nagu ma käskisin!

Andres. Sääl tuli -

Metfäulem. Raamatusütt. Edasi, Andres Ulrich!

Andres. Kume puuwainjaga Brandsbergi poolt -

Metfäulem. Brands -

Andres. Tä oli purjus -

Weiler (poolkõwasti). Nagu karilikult -
(Metfäulema pilgu järele teeb ta nagu ei oleks ta midagi ütelnud.)

Andres. Ja puuwainjad olivad ka purjus. Tä laskis pudeli ringi käia. Siit hakkame pääle, ütles ta. Ulrich on oma asju kenasti ajanud, ütles ta; sellepärast on ta lahti lastud. Sai ta seda ütelnud, astusin ma ette -

Metfäulem. Astufid ja ette - (toufeli üles.)

Andres. Ja ütlesin, et ta alatu laimas

ja on. Ja päälegi ei ole tal metfas
midagi käsida!

Metfailem (ajab ennast jürges). Metfas:

Andres. Ja kapiju jinnas, kust ta
pärit on.

Metfailem (rõhuga). Pärit on.

(Istub.) Ja tema -

Andres. Naeris -

Metfailem (tõuseb üles, istub jälle,
vilitab ja trommeldab vastu lauda,
joo). Edasi -

Andres. Ja ütles: Mis-see poisj tahab?

Metfailem (kõva häälega). Andres!

Andres. Jja -

Metfailem. Ja jina? Edasi - edasi!

Andres. „Tal on taimed minu metfast
käes!“ - (kafas), wõtke taimede waras
- puuwaras - kinni!“

Metfailem (väike wahaeg) Ja nemad?

Andres. Wõtsivad mind kinni -

Metfailem. Ja jina?

Andres. Neid oli palju, minu vastu
panemine ei aitunud midagi.

Metfailem (kes wõitlust kaasa wõitleb).

84.
Ei aidanud midagi — — kuu ühe vastu-
Andres. Ma olen jöörane, kui nägin,
mis ta tahtis. Nad kiskujivad mul
rüüded maha. Ma ütlesin, ta lasku
mind maha, muudu lafen ma tema
maha, kui ta mind elufalt minna
lafeb. Tä naeris jelle üle. Mehed — pidi-
wad — mind — kinni pidama —
Meßailem (hüppab üles). Ja tema — ?
Andres (vastu puigeldes; paludes). Jja —
Meßailem. Ja tema — ?

Andres. Tema —

Meßailem (nõrgalt). Tema —

Andres (muletult). Jja, ma ei voi seda
mitte ütelda. Seda ei ole mulle veel
— üksi inimene ilmas teinud.

Meßailem (sügavasti hingates). Wait
nüüd ! Ütle seda praagi, Andres ! (Wa-
hearg. Tä lähel Andrejelt mööda, kes
nüüd Sophie juurde astub.) Täna on
ilus ilm, õpetaja herra — mul on
jälle jooksa käe pes. Ja jääsed ju-
rifivad nõnda madalas — täna tu-
leb veel müristamine. — Andres, te =

85.
ma on kind - mina ei ole jeda kunagi,
ja üks wõoras - üks - ära ütle midagi,
Andres, ma mõistan kind. (Kõnnib eda-
ja tagasi.)

Sophie (Andreselt). Et ja ka jeda rauma-
tukiitti ila aritafid!

Weiler. Kas ma ei ole jeda mitte ette kuu-
lutanud?

Sophie. Ja oled kaawatunud. Ma annan
julle tilkafid -

Metfaulem! jääb kangelt Andreselt ette
leima; Sophie astub kartlikult tagasi).

Kuule, Andres. Ja tee, Weiler. (Weiler
tuleb ettepoole.) Pange tähele, - kes püs-
figa minu metfa tuleb - pidage kinni!
Kas saate aru?

Weiler. Jhm.

Metfaulem. Nõnda on käsk. Kinni pi-
dada! Mina olen metfaulem ja ei kee-
gi muu ja tee olete minu käsuallused.
Minult herra ja terna poeg pääsewad
läbi. Kes aga muudu minu metfa
tuleb püsfiga, kuulete! Olgu ta, kes ta
on! Olgu tal roheline kuub seljas nõi.

mitte — see on jalakütt, jellele hüüate
Pea! Püts käest! Nõnda, kui eskiri
ütleb. Wiskab ta püsi ära — hää, ei
wiska ta teda mitte ära — põletage
talle — nagu eskiri ütleb! — Ja fina,
Wilhelm, lähed otsekohes advokaat Schir-
meri juurde linna, — jellele jutustad ja
koik ära. Tema peab kaebuse kirja
kirjutama Steini ja tema raamatu-
kütte vastu ja jelle kohtuse fiske and-
ma. Ära unusta midagi, Wilhelm. Et
minu isa ja vanaisa jelle kohal pääl
oliwad, et mind poliitiko meesülesmaks-
nimetatask, — nimeta näitufeks Ruper-
ti lugu Edmannsgrünis; jeda ei
jaa küll tarwis olema, aga ettevaatu-
se pärast. Et mets-põhja ja õhtu poolt
lahki on, ära unusta mitte ära; ja
et Stein mind lahti lasta tahab, sest
et ma mitte kui kelin tema kasside
vastu toimitada ei taha. Kui ja
nüüd lähed, siis võid enne ööd jälle
koju jõuda. Andres ja mina jaadame
jind kuni Pürikõrtsini. Seal võib

27.
Jind Andres õhtu oodata, kuni ja ka-
gafi tuleb. (Andrefele, kes püsijid valib.)
Wõta kahevanaga, kollase rihmaga,
Andres, mina võtan teise.

Andres (teeb seda). Oma, üks-rätik;
mul käivad külmarärid üle ihu.

Sophiel (toob rätiku kapiist). Aga ja
peussid koju jääma, Andres, jelle vi-
hastamise pääle. (aitab tal rätikut
kaela kaita.)

Wilvens. Ja teie ei näe mitte, et teie
kingimata ülevõhkus on? Teie olete
lahtiste filmidega pime?

Õpetaja. Lahtilaskmise pärast tahate
teie kaevata? Seda ei või te mitte

Metsaülem (kes jelle aja fees kiiti noa
külge sidunud). Seda ei või ma mitte?
Siis on see õigus, et ta mind lahti la-
seb?

Õpetaja. Kiita ei ole see küll mitte;
ülevõhkus füdametunnistuse ees, aga
mitte kohtu ees.

Metsaülem. Mis füdametunnistuse ees
õigus on, see peab ka kohtu ees õigus

olema.

Õpetaja. Kuid te seda eneseli ometi
selgese teha lafeksiti -

Metsaülem. Selgese teha? Siin on
kõik selge kuni teie jonnimisteni,
milliga herrad inimest kotti tahavad
ajada, nõnda et oma enese mõistust
enam ei ufalda. Aga teiega ja kuidesega,
seda ma tunnen. Aga ja kuid tule-
wad kõik pääst; siida ei tea nendest
midagi; need on ärimehed. Hääl küll,
õpetaja herra, seletage joo ometi korra.
Aga ja-ga ja ei-ga. Mis üle selle, see
on kurjast. Herra Stein tahab minult
mu ainu wõtta; minu trüüdust ja
õigust tahab ta mulle häbiga tajuda;
oma kuueteinnesüüendas-kuuendas-
pean ma kui kelin siin seisma. -
Noh, õpetaja herra, ja ehk ei- on
see õigus?

Õpetaja. Ja ehk ei? - Muidugi, õi-
gu ei ole see harilikus mõttes mitte,
aga -

Metsaülem (mõidurikkalt wähele). Õi-

59.
guo ei ole see siis mitte? — Ja kui see
mitte õigus ei ole, siis peab see ülekohus
olema. Ja jelleks on ju kohtud ilmas,
et mitte ülekohut ei pea findima.
Mind ei pea keegi minu õiguse juures
ekspitama; ja see on wünnast päewa
mü jober õnn, kes mulle nõuu annab
järele anda. Amen! Kui jelleks ai-
nult ühel aga waja on, et õigusest
ülekohut teha, siis tahaksin ma pa-
remini metsinimeste keskel elada,
siis tahaksin ma paremini kõigewi-
letjam loom olla jumala ilmas, kui
inimene. — Kas olete walmis, poisid?

Andres ja Wilhelm. Ja.

Metsaülem. Siis lähme, poisid. Koik
mü wõib kus kwiat minna, herra;
aga õigus, herra, õigus peab õiguseks
jääma!

(Kuna nad wälja lähewad, langeb
besriie.)

Kolmas raatus.Piirikortpis.A. tendus.

Lindenschmied. Kortsimees. Mõller
(Tuleb fiske; tema järele) Frei.
Mõller. Kortsimees, klaas õlut! (õnnele)
Siis raamatukütt niid ifegi teed koju
leiab; oru-veski juureft on tal waevalt
weirand tunni tee koju minna - Tere
õhtuft!

Frei (weel wäljas). Mõõda minnes üks
klaas õlut. (Tuleb fiske) Siis hertfogi
metja. Saäl on lõbu.

Kortsimees. Jumal hoidku meid jada
jõrde lõbu eeft. Terwifeks, raamatupidaja
ja herra!

Mõller. Tore jeltskõnd!

Kortsimees. Kas teie ei wõta ehk istet,
raamatupidaja herra?

Mõller. Tänan. Ma pean tänä weel
rauaahju juurde minema; mehed läk-
siwad juba ette. (õnnele, klaasi fura
äärde tõstes.) õnnelikku kordaminemist

Kosjafobitufele Löhlein ja Kompagniega!
Frei. Saäl pool ei tea keegi enam, kes
ülem või kes alam on, ja meie pool
läheb ka tänä või homme lahti. Met-
fäulein on juba oma maja kindluste-
muutnud.

Kötsimees. Rumalus! Tema! Kohuf-
käitmine ise!

Frei. Nõnda kava täidetakse kohust,
kui võimalik. Narr, kes seda kauemi-
ni teeb. Raamatuküsti tahab tema
või tema mehed maha lasta, kus-
näd teda aga leiavad. (Näoliigutusega)
Metfäulein ei kingi; ma tunnen seda
pagana meest walgete wurrudega.

Lindenschmied (kähinal naerdes). Oho!

Frei (waatab tema poole). Tähad ja
waft raamatuküsti poole hoida? Mis-?
Lindenschmied?

Lindenschmied (nagu emegi). Raamatu-
küsti poole —

Frei. Jga laps teab, kui armas ta
sul on.

Lindenschmied (näoliigutusega, nagu

gu ennegi). Haha!^{92.}

Frei. Weiler on jeda ise metšäulema juust kuulnud. Ja mina ütlen teile, mis metšäulein ütleb, see on nüfama hää, nagu oleks-moni teine jeda juba teinud.

Lindenschmied. Küll ta oma nahka hoial - metšäulein. (Tumedalt.) Küi niid jäl rohelise lana taga ei oleks - ja jeda, kes - (näitab märkidega, et ta tinnukat arvab.)

Frei. Seda ei ole enam. See - Left niid - (lööb rufikaga lana pääle) wa- badus? Metšäulein laagu! Ja kes-te-ma vastu on - ma ei nimeta kedagi -

Möller (ruttu). Siin on raha, kõõti-mes. Juba varsti kahetja.

Kõõtimees. Nõnda ruttu, raamatupi-daja herra?

Möller. Mehed ootavad mind rana-ahju juures.

Kõõtimees. Die faate -

Möller (juba usse pääl). Olgu päales

Jäagu kompleks! (ära^{93.})

2. etendus.

Õndised, ilma Mõllerita!

Frei (kõneleb üles, rufinab Mõllerile järele näidates). Misagi ei pea teile jääma, sinule ja sinu sugustele! Koik saab teile ära makstud! Lindenschmied, kas tuleb kaasa hertzogi messa?

Lindenschmied. Minul on oma tee.

(Astub ette poole.) Need jääb rohelise lammaga. Et ams-meos-kõhkuma peab, kui punleht kabuleb, ja ümber wassama, kas mitte politsei ta kammul ei ole.

Frei. Roheline laud wifatakse nurka, ütlen ma sulle! Kümne aasta pärast ei tea keegi enam, mis asi see politsei õige on olnud. Nüüd on wabadus ja korda ei ole enam; igaüks võib teha, mis ta tahab, ei politseit enam, ei rohelist lauda enam, ütlen ma teile! Ei wängitorni, ei abelaid. Kui Jumal jänefid ainult mõisnikkude jaoks loonud oleks, siis oleks ta nendele kobe wapi

94.
naha pääle põletanud. See oleks ju nii
juuksele mehele, nagu Jumal, nalja-
afi olnud. - Inimesed teavad nüüd, et
wargid auustamise wäärt karmatajas
on, ja rikkad on kelmid, kui nad ka
ei tea kui auusad oleksivad. Ja ka
wargad on kelmid, sest nemad on
juudi, et tublid inimesed, kes mitte
tööd ei taha teha, waelid on. Seda
woite teie, must walge pääl, ajaleh-
tedest lugeda. Ja kui metšauilem raam-
matuküti käble wõtab - (Tummnäitus)
jüs ei woi kalle selle eest midagi teha;
sest raamatuküti on auusaid inimesi
wargimajasest jaatnud, kui nad wa-
rastalivad.

Lindenschmied. Ja teda ei karistata
mitte? Ja ka muid, kes seda teeksi-
wad?

Frei. Ja ka muid mitte, ütlen ma teile.
Säääl keifel pool on auusad inimesed
looski põlema pistnud ja paljaks laas-
tanud; palju inimesi on selle juures
otja jaanud; kikasgi ei kire selle järele!

95
Kõel praegu midagi kätte maksta on-
ja ulochil ei ole tarwis kaugele
jooksta: raamatukütt kaarub westi-
orus ümber, ta on müüji ära kaosta-
nud.

Lindenbühmied (pistab käed kramplikult
ruttu taskutesse). Ja midagi - mitte mi-
dagi - ka müri nügagi ei ole mul keefas -!

3. stendus.

Andres. Ündifed.

Andres (fish astudes). Küll on aga
palas juu! (Wõtab rätiku kaelaft)
Tere õhtuft! (Mäshib rätiku püshluku
ümber ja paneb püshi oma korraks
seisma, argu keegi püshi puutugu - ta
on laetud. (Kõõfimehele) Ma ei tea,
mis se on, mulle kipub korruga jüda
halwaks minema. Ma tahtjin oma
wenda oodata piiri ääres.

Kõõfimees Puhake weidi, meffailema-abi.

Andres. Ega Willem wift weel ei tule. (Ys-
tub ühe pingi päales, paneb warsti käed
laua pääle ja taotab pühi kätte päales).

Frei (lööb Klaufiga vastu lauda). Veel üks, kõõpimus! See on päris häategu, et ma nüüd, ~~terma~~ teie juures soon, kus see veel raha maksab. Nädala päewa pärast peate aga andma ja ühelgi amsfal inimisel ei ole tarwis pennigi maksta, ütlen ma.

Lindenfchmier (kõik aeg kõrs Andreje, kõrs piisfi poole püüdes). Kui ta omesti magama jääks, see jääb! (Üle laua, jalaja Freie.) Weskioorus, ütlesid ja - ja kas ja ikka taisti arwad, Frei, et midagi enam ei karistata?

Frei. Rumalus, ütlen ma sulle! Kui ja midagi teid ja neimad find üles poovad, siis võid mind terve oma eluaeg kelmiks nimetada! Kas näed! Mis emme usta-ruufeks ja amsufeks nimetati, jeda puh- kufivad meile vanad naesed ette. Ja mees, kes jona peab, on kelm ja niifugust ei ufalda ma mitte kriipsuäärt. Rahwas on ifeenjeft aruos, jeft et ta rahwas on. La peakfid kuulma, mis need ifandad jaäl konlewad; jaäl oli kas üks probwejs.

97.
Jas, see peab jeda ometi teadma.

Lindenschmied (pöörab jutu teisele). Aga
jüdametunnistus? Ja see jääb üleval?
Frei. Rumalus, muud midagi, ütlen ma
sulle!

Lindenschmied. Ma olen jeda alati mõ-
telnud; aga muudu ei kohtinud selle-
jannaft ütelda.

Frei. Rahvale valetajavad nad taewaft
ja pöörust ette, et jääneft ainult faksotele
jääsivad. Waestele inimestele on nad
maaft madalast jüdametunnistuse fiske
kuupinud; et nad rahul olesivad, kui
rikkad toredesti ja lõbufasti elawad.

Lindenschmied. Jata on weskiorus?

Köötjimees (jääb kuulatama).

Frei. Keo?

Lindenschmied. See - (paneb nõõbid
kinni.)

Frei. Kuhu ja lähed?

Lindenschmied. Wõlgasid tafuma, enne
kui ilm uueks-jaab. (Kuna ta fala:
mahti Andreje poole rahib, õfif ta pa-
hema käega taskus, et köötjimehele

maksta.) Ei saa ^{98.} kätte -

Frei. Sina pahema käe formid on kum-
ged -

Lindenschmied (näoliigutusega). Parema
käe formid lähewad weel kõwemaks.

Frei. Kas sul jookaja on olnud?

Lindenschmied (kähisedes naerdes). Ja,
tinast jookaja - kaks loodi püsiroh-
tu ja kolm haaklit. (Kõneleb iska
taja, et Andreist mitte üles aratada.)

Kälestusemärk jelle käest jääl weeki-
orus -

Frei. Raamatuküti käest?

Lindenschmied. Left et ma Strahlau
herra metskistidest raha tegin. Jook-
jis ju walamata raha metjas küllalt
imber.

Frei. Weel üks, kõrtfirmus! (Annab
oma klaasi.)

Lindenschmied (iseenes, üksi espool).

Kuus korda jooksin ma kee pääle
ette, küst ta tulema pidi, aga ta ei
tulnud. See kord oli jüdametunnistus
weel moodus. Ma mõtlefin, nüüd ei

pea see mitte jõudima ja liuskafin
edasi, kuni ta kord ise tuleks, nõnda
et ma näen, et see nõnda peab olema.
Õõde kaup on see mind piinanud,
nagu lompainaja ja minu werd imenud,
et ma teda kätte ei saa, ja nüüd - ah
ahah! (Naerab kramplikult lühikalt,
ärkab jelle läbi oma mõteteft ja waa-
tab kokkumult ümber.)

Frei. Sa naerid, Lindenšmied?

Lindenšmied. Ei tea, kas mina see
olin.

Frei. Sul on imelik naermine. Kas
tuled kaasa, Lindenšmied? Hertfogi
metfa?

Lindenšmied (lööb talle õla pääle).

Mees, nüüd on wabadus! Mul on
oma tee!

Frei. Minugi parast! (Lähel tabapoolse
kõõsimche juurde) Mis mul siis wii-
maks õieti maksta on? Siin on ra-
ha; andke tagasi.

Kõõsimees. Siin on kolm - neli -

Lindenšmied (filmapilkude tarwitades).

Kus-teda keegi tähele ei pane, võtab
jalaja Andrese püsi ja ruttab jellega
minema).

Frei. Mis kell on, Kõrffimees?

Kõrffimees. Kakerja läbi.

Frei (ära minnes). Hääd õhtut!

4. stendus.

Kõrffimees. Andres.

Andres (kohkub üles). Kakerja?! —

Nüüd võib Wilhelm juba tulla.

Kõrffimees (ligineb kartlikult Andre-
sele). Teie olete ams inimene; teile
võin ma oma hirmu wälja puistata.
Nied on üks kole tõug, need, kes siit
praegu ära läkfiwad. Mis nad rääki-
fiwad! Raamatukütt on all orus-pur-
jus ja Lindenförmied, tema werivaen-
lane, läks talle järele. Ja misjuguste
kõnedege! Ta rääkis-forme kõveraks
tegemiseft. Ja see inimene saab kõigega
walmis.

Andres. Teie arvate, Lindenförmied ta-
hab raamatuküti ehk kallale kippuda?

Kõrffimees. Aga ütelnud ei ole ma seda

mitte. Kui ma seda üles annan, põletavad nad mu maja maha. Ja kui ma seda mitte ei tee, — (teeb mõned sammud.)

Andres (tahtis üles tõusta, istub jälle).

Sellepärast? — Sündigu temale, mis ju-
mal sündida lafeb, — sellepärast mina
ei lähe.

Kõrghimees (nagu enne). Mis ma ainult
peale pean hakkama?

Andres. Jaa ütleb: kui abi tarwis on,
peab iga auus inimene aitama ja
peale selle alles küsima. Keda ma aitan
sin?

Kõrghimees. Kas ma õieti mitte üles
ei anna? Aga —

Andres (tõuseb ruttu otsele jõudnult üles).

Ma lähen, ma raatan, kas ma ta
kätte leiän, raamatuküti. Wilhelmile
ei juhtu ju midagi — on ju ainult
paar sammu kuni kodu. Mis ma
otšin siis õieti? Oma rätikut. Meele-
kohal tuskub ja kumifeb. Kas ta
mul siis on? — Ma kõitšin ta püsi
ümber. (Et ta püsi ei leia.) Aga kus

minu piis on? 102.

Kõrghimees. Teie piis on ära kadunud?

Andres. Lää panin ma ta püsti. Ka
herauaga piis, kollase rihmaga.

Kõrghimees. Lää nägin ma natuke
aja eest jälle veel seiswat.

Andres. Kas teie ta oma hooli alla
võtate?

Kõrghimees. Mina? Mitte puutunud-
gi ma si ole. Täewane Jumal -!

Kui Lindenschmied - teie olite küm-
nuli ja mina lugemin parajasti. -
Mis niisid teha?

Andres. Midagi. Ma lähen ilma
piisita. Mul ei ole aega enne veel
kõnust teist tunna.

Kõrghimees. Lga ilma piisita -

Andres. Laske aga olla. Kui mul ai-
nult mitte jüda halvemaks ei lähe.

(Ukse pääl) Kui ma aga mitte hil-
jaks ei jää. (Näljas) Hääd ööd, kõrt-

fimees! (Mõlemad on selle aja fees-wäl-
ja läinud.)

(Esimes)

Mundatus.Sala = orus.

Piltlus metjakuristik; taga risti üle —
 oja, jelle taga kaljud, ro mille pääl hä-
 kiline, kiffas teerada oja kõrval. Wide-
 rik.

5. etendus.Robert (püü ööl). Kathrine.

Kathrine. Kui kole siin on! Meie ole-
 me juba nii kangel loofit. Kus me
 nüüd oleme, Roberti herra?

Robert. All-orus, Kathrine.

Kathrine. All-orus? Kus nii häda-
 ohtlik on? Kus ikka need metja-
 wargad üle piiri —? (waatab kartli-
 kult ringi.)

Robert. Ole mureta, wäinene, meil on
 julge saatja ühes. (õna püüsi pihtra
 liues.) Näed ja jäl?

Kathrine. Midagi paistab nagu walge
 sein ja mustad luugid küljes —

Robert. See on metjaulesma maja.

Kathrine. Pöesti? Ja, Jumalale tänu!

104
Nüüd näen ka põdrasarvefid katusel
wastu õhtuist taewaist.

Robert. Siin on kiri. Aga nü lahtifelt
käes ei tohi ja teda hoida. Kas ja
tead ka midagi ütelda? Kui wanamees
julle wastu tuleks?

Kathrine (häbelikult ja ifeenefega ra-
hul alles naratades). Ah, herra Robert,
kas üks-tüduruk siis nii rumal on?

Ärge jelle eest muretsege. Minu wäikesed
õed õpiwad mansli juures kudumist ja
õmblemist - siis -

Robert (paneel kirja kokku, mida ta
waatas). Noh, siin ta on, Kathrine.
Aga ainult Marie ehk tema enda kätte
anna ja kirja ära; kellegi muu kätte,
ka Wilhelmi ega Andrese kätte mitte!
Ainult tema enese ehk tema enda kät-
te.

Kathrine. Aga nü kaugele pean ma
üksi minema?

Robert. Wauwalt paarjada sammus -
Mind ei tohi keegi mähkida maja
ligidalt näha. Kodu lähed ja juurt teed

mööda. Ainult kui ja kirja kellegi
kätte aru anda ei jäänud, ainult siis
tuled ja jia tagasi.

Kathrine. Aga et teie ka aru ei lähe.

Robert. Ei, Kathrine, mina jään jia.

Kathrine (ära).

6. etendus.

Robert (üksi; siis) Ruamatukütt.

Viimaks Moller kahe töömehega.

Robert (vaatab Kathrinele natuke aega
järele; siis üksi tagasi kõndides). Kas ta
tuleb? Kas ta oma isa minu pärast
maha jätab? - (Jääl seisma.) Kui
kütt lähen ma laia ilma. Ma olen
noor, tugev ja tunnen oma ametit
põhjalikult - mis pärast ei peaks mul
õnne olema? (Mõtlesse vajudes.) Ja
siis - nii metfast koju tulla - päeva
tööst - vabas õhus - nii väsinud! Ja
ta on mind juba oodanud - ja tuleks
mulle vastu - ja võtaks minu püügi
oma kätte - et ka midagi kanda -
ja riputaks ta endale ümber - ja
jääl seifaks minu maja, nagu see

hää- nü jahisevad^{106.} piud ja mina wõ-
taks ta ümbert. Kimmi ja hõiskaksin.
ainult see õnn on õnn, mis ja ise omale
oled muretsenud! Ja siis -

(üks paus kõlab ja aratab ta üles.)
Raamatukütt (weel taga näitelawa, õiga-
des). Lurjus!

Robert. Mis see on?

Raamatukütt (tuleb wankudes näitelawale;

Robert ruttal tema juurde ja toetab teda).

Mina - olen - olen -

Robert. Gottfried -! Jumala pärast! Kas
tõie päale lasti? Hei! Kas kedagi ei ole
lähedal? Hei! Appi!

Mõller (taga näitelawa). Ruttu, mehed, sin-
na poole! Tee päält kostab appihüüdmis-
ne!

Robert. Säält tulewad inimesed! Siia! Siia!
Appi!

Mõller (nagu enne). See on Roberti
herra hää!

Robert. Kui fin abi võimalik on,
peab ta ruttu tulema! (awab õigaja
küme ja westi)

Möller. Ja, teie olete, herra Stein!^{107.} (Fuleb
kahe töölisega.) Aga -

Robert. Möller, kas teie olete? Waadake,
mis siin juhtunud on - Kas elate veel,
Gottfried?

Raamatukütt. Veel - aga -

Möller (juurde astudes). Raamatukütt?
Halastaja Jumal -!

Robert. Salaja maha lastud. Kuul on
seljast läbi läinud.

Möller. Gottfried, rääkige - kes tegi?

Raamatukütt. Tä oli piis - kollase -
rihmaga -

Robert. Andrese piis?

Raamatukütt. Tä ahwardas - mind -

Robert. See ei ole võimalik!

Möller. Kas Andres oli, Gottfried?

Raamatukütt. Andres - oli - ja -

Möller. Tä fureb. (Pauze) Mehed, wõtke
tä üles. Ja teie, herra Stein - see on
mõrtsukapeja siin. Tulge! Tulge! -

Siin luuravad veel mitmed ümberriin-
gi; natuke aja eest alles tuli meile
Weiler piisuga vastu - see öel inimene;

108.
ta luuras jalaja - see on selge. See
on ju päris jaht! Tulge! Aga jumala
pärast, miks te ei taha mitte?

Robert. Minge aga!

Möller. Aga mis teil siis es on? Ja
teie herra isa - kui ma teid üksi hä-
daohu siia jätan - kui ma teid mitte
ühes ei vii. Kuidas ta nüüd usub, et
ma teid palusin ühes-tulla?

Robert. Teil on ju tunnistajad siin.
üks jona tuhanda vastu - ma jään
siia. (Teie äritatud sammusid.)

Möller. No tulge siis, mehed! teie kuul-
site seda. (Ära mimes.) Hoigewägusam
Jumal! Mis jellest veel saab? (Mehed
on furnukeha ülestõstnud; Möller nen-
nega ära.)

7. stendus.

Robert (üksi). (Pärast) Andres.

(Wimaks) Lindenpflanzlied.

Robert. Jole! Jole! Andres rõis nü
kätte tahuda! Ja ma pean seda usku-
ma - ma pean! Iureja ütles seda -
ta on teda ähwardanud - piis oli tema

109.
oma - ja kõik on tõsi - siin siiri haa-
watu - siin on - ta kirjutas seda oma
wereja rohu siise, et ma ei kahtleko!
Ja niisugused inimesed seifawad minu
ja minu õnne wahel? - Ole kindel,
Robert, kui waja kuni wiimseini!
Lul on inimestega tegemist, kes ühegi
kuu teo eest tagasi ei koku. - Kes
jäält tuleb? - Tema ise - Andres!

(Andresile, kes nägemata on, wastu)
Astu aga lähemale, kui ja mind otjid,
mõõtlukas? Mind ei leia ja ilma
sojariistata ja ettevalmistusteta, nagu
raamatukütti -

Andres (kuna ta kohwatult ja warrudes
ilmub). Raamatukütti -?

Robert. Sälil kannawad nad ta ära.
Ta on ära tapetud ja fina oled seda
kuinud!

Andres (äritatult). Mina - Robert?

Robert. Sureja on kind ära tundnud
ja sinu piisfi - ja su siidametummis-
tus annab kind üles.

Robert. Kuule mind - Jumalapärast -

Lindenschmied (^{119.} tulib üleval Kalju tee
pääl pugedes nähtawale).

Robert. Põgene, mõrtfukas! Jga samm
wiib sind sinu werekohtule lähemale.
Siin on veri, mis sinu pääle kaebab,
ja ja ise kannad oma kaawatamised
tunnistust enesega kaagas; palawik,
mis sind raputab, tunnistab sinu
wastu.

Andres. Tulgu juu palawik kaala,
häbemata laimaja! Lindenschmied
warastas minu püüsi ja tahtis raa-
matuküti järele walwata. Minu rut-
tafin koha järele, kui ma seda kuulda
jain; ma minestafin ära, kiskufin
ennast füsgi wäewõimuga minestufest
üles ja -

Robert. Lindenschmied oleks -

Andres. Kui ja mind ei usu, wauta
sinna Kaljufina poole!

Robert. Teie mõrtfukas, ehk ma la-
fen sind maha!

Lindenschmied (ruttab Kaljurada mööda
üle näitelawa).

Robert (tema järelle all)!!!

Andres (rangub temale järelle). Wautata
tte, Robert! See inimene on melleära-
heitmifel - ta läheb elu ja surma
peäle!

Lindenschmied (taga näitelawa). Jää-
ge heisma - ma laps!

Robert (niiama). Piis ära ja seifa!

Andres (ka jähil). Hüppa kõrwale,

Robert! (Kaks panku üheteise järelle.)

Saal nüüd on! (Kaob põõlastesse.)

(Gesang)

Murdatus.

Logis.

8. etendus.

Stein (rahutult joose) (Luis) Bastian.

(Parast) Opetaja.

Stein. Kas Nöller ära unustas Robertit
kutsuma lasta? Wõi on pois - tüli Andre-
sega - ? - Bastian!

Bastian (ukse paäl).

112.
Stein. Kus-raamatupidaja on?

Bastian. Läks vastu võtnut veel raud-
ahju vaatama.

Stein. Kas minu Robert lõunaft jaadix
kodus ei ole olnud?

Bastian. Roberti herra jaadis-koix
reifi jaoks valmis ja läks juis-walitseja
Kathrinega wälja.

Stein (annab märki).

Bastian (läheb ärs).

Stein. Ja õpetaja võiks ka ammugi
juba tagasi olla.

Bastian (urje pääl). Õpetaja herra -

Stein. Nagu kutjutud!

Õpetaja (astub sisse).

Stein (annab talle kätt). Wiimaks! Wiimaks!
Kas te häid lõunuid toote?

Õpetaja (õlgasid kehitudes). Nad võiksid
paremad olla.

Stein. Kas te jeda tuulispääd Robertit
nägite?

Õpetaja. Ei.

Stein. Ma lootfin - et te nii kauaks ära
jäite, et te ta ühes toote.

113.
Opetaja. Üks haige, kelle juurde mind tee
pääl kutjuti, pidas mind nii kama kimmi.

Stein. Siis kujutage snepile ette, et te hai-
ge juurest haigema juurde tulete. Kui
kannatamatus, rahutus, kartus haigused
oleksivad, siis oleksin ma raske haige. —
Aga vastus. — Ma ei lafe teil ka juugu
hingega tagasi tõmmata. (Näitab kalle, et ta
istuko; istub ise, tõuseb aga kohe üles.)

Kui ma vähemalt istuda saaksin!

Kuus korda juba oli mul kübar teadma-
ta käes; nii kifub mind see vana harju-
nud läbikäimise viis mettajulemaga kä-
teft ja jalgadeft, hullemini kui jooksoja.

Wahel pääl tuli mul üks mõte. — enne aga:
Kuidas on lood selle vana jonnipulga-
ga?

Opetaja. Mul ei ole mid just õnne teie
stapanekuga. Ja võib olla, kes teab, kas
ta mitte nõuus ei oleks oleud, kui mitte
õnnetuse kombel see lugu Andrefiga —

Stein. Andrefiga? Mis lugu see lugu?

(Kargab üles.) Tä ei ole õnneti Roberti-
ga wastamisi kokku läinud?

114.
Õpetaja. See kord ainult raamatuküti-
ga -

Stein (istub jälle). Teie näete, ma väärifen
kannatamatuleft -

Õpetaja. Raamatukütt, purjus nagu
harilikult, on temaga kui metšavarga-
ga ümberkäinud, on teda peksja lahk-
nud -

Stein (kargab jälle üles).

Õpetaja. See ei ole midagi ka imeks
panna, kui vanamees midagi enam
ei kuulnud ja igapähega, kes pääle teie,
prüsiga metša tuleb, kui metšavarga-
ga ümberkäia tahab lasta.

Stein (kes sammunud on). Bastian!

Bastian (urjel).

Stein. Nii pea kui Möller tagasi tuleb
- see närukael on ametift lasti lastud-
lasku see metsloom kinni panna!

Kas ja kuulud?

Bastian. Raamatupidaja?

Stein. Raamatukütt - ja Möller ühes,
kui ta - Tulge, õpetaja! (Wõtub kübara
ja Kepi)

Bastian (ära).

115.

Õpetaja. Teie tahate —?

Stein. Teie küsite? — Wanamehe juurde!
Kõik tujud murka! Kõige Wilkensi
ja Mõllerite kiuste!

Õpetaja. Nii on õige! Mina tulen ühes.

(Tõuseb üles.)

Stein (jäab seisma). Oodake weel, õpetaja!
Kas mul ümberaegu see häa mõte oli?
Kuulge, mis mul ennist meelde tuli, nagu
taewaft maha. Õpetaja! Kui ma täna
weel Düsterwalde Robertile annaksin?
Kui illepiswa omanduse? Tema nõiko-
teda jälle kõige aarga uuesti ametisse
panna, wanamehe, ja keegi ei langes-
naeru alla. Silmapilk kirjutan ma
äraandmise üles. Õpetaja, teie ruttake
metfamajasse —

Õpetaja. Selle lõunmega —

Stein. Ööme kui wanamees, ehk keewa-
werelised poisid, ehk kõik kolm mõne
rumaluse ära tewad, mis — (Walmis-
tab kirjutama.)

Õpetaja. Ja homme —

116.
Stein. Nagu ei oleks tänast päewa olnud! —

Õpetaja. Tuleb herra Stein nagu harilikult mettamaja nurga tagant ja koputab akna pääle — ja wana walgewuru —
Degu mirakuru seest wifib oma „kõhe“ —

Stein. Ja kui teie Robertiga kokku saate —

Õpetaja. Siis olen mina see esimene, kes Düsterwalde uuele omanikule õnne soowib.

Stein. Ja tänastooge kõik ühes — wana-mehe, poisid, emad ja mõrsjad, siis — (tuleb õpetaja juurde ukse poole) murrame elpiduks minu paremal weinil pudelikaela! — Mis-jaäl wäljas aga on? — Kes tormab jaäl trepist üles? (Ukse pääl.) Mis on juhtunud?

9. etendus.

Endised. Möller. (Pärast) Bastian.
Möller (ärewuses hõbe). Kole! Kole!

Stein. Aga mis on siis?

Möller. Üks mõrtjukatõõ! Üks-hir-mus mõrtjukatõõ!

Stein. Aga siis ütlege ometi!

Möller. Roberti herra^{117.}

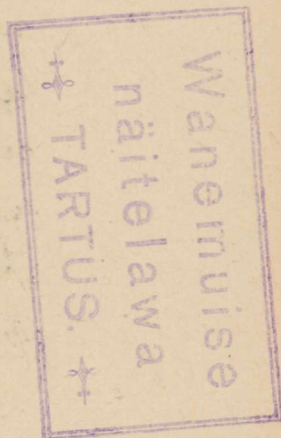
Stein. Minu poeg?! (wajub toolile.)

Õpetaja. Robert on ära kaotanud?

(Astub Steini juurde.)

Bastian (astub fiske).

Möller. Weel mitte - weel mitte, loo -
dan ma. Aga - mina olen päris-
meelest ära. Raamatuküti on ta
juba maha laiskanud - Ulrichi Andres!
Nad tewad päris-jakti oma waenlaste
pääle, need jääl mettarnajast. Raama-
tuküti laiskan ma koju wia. Tä näeb
hirmus wälja! Kuul läks pahemalt
poolt selgroo kõrwalt fiske. Tä juuri Ro-
berti herra kätte wabel. Ma küsijin ta
käest weel: Kas Andres-oli, Gottfried?
- „Andres oli jah,“ ütles ta, „Andres-
oli jah!“ ja firutas emmast ja otjas
oligi. Ma palujin Roberti herrat,
jumala nimel, ühes-koju tulla; ta
oli koguni meelest ära ja ei tahtnud
mitte. Ma ei olnud weel kahtefada
sammu inimestega kaugele jõudnud,
jääl kõlajiwad jälle kaks pauku meie

taya.

Stein (tõuseb üles, meelest ära). Silmapilk hobuse selga - teie võite ka furnuks-ajada - ainult ruttu - sõjaväge linnast - piirake terve mets-ümber - mõõdukas- ja jäl metfamajas tuleb kinni püüda! Lina, Bastian, ruttu minu püü, see laetud - siis töölistes kokku - sõjariistad kätte - siis - kus see juudis, Mõller?

Mõller. Ill orus, waevalt kümme minuti tee metfamajast eemal.

Õpetaja. Andku Jumal, et kõigehalvemat veel ära hoida saab.

Stein (tambib jalaga). Bastian! Bastian! Mis-te seifate veel juin? Putake ometi!

Mõller (ära).

Stein. Jamina - kurna - Bastian!

Bastian (toob püüfi).

Stein (tõmbab jelle terna kätte). Ma tulen! Robert, hoida ennast tublisti! Ma tulen! (Kõik ära)

(Eesriie.)

Neljas wadatus:

Metfamajas:

Hämarikus.

1. etendus.

Wilkens. Sophie.

Wilkens. Tsee mees on ametift lahti lastud;
 fiin ii aita oh ega ah! Ja kui ta jääda
 tahab, siis on see juft wale tee, mida ta
 läheb; mäsfamifega ei lafe esnalt Stein
 mitte ära hirmutada. Raamatukütt
 on nüüd metfäulem. Hm. Raamatukütt
 on toores mees; aga fiin on tal õigus.
 Kui nad nüüd kokku pöökawad - tsee
 mees ja raamatukütt? Ja kumbgi teifega
 kui metfawargaga ümber käia tahab?
 Ehk fättub raamatukütt Andreifega kok-
 ku? Ja see teeb, mis-ifa teda teha käskis?
 Ehk Andres ja noor Stein faawad kokku?
 Hm. Ja kõige parimal juhtumisel on
 Ulrich ikka lahti lastud mees, keda
 üksigi oma teenistusesse ei taha selle
 awaliku mäsfu järele, mis ta fiin
 toime pani. Ja mis peab siis teift faa-

ma ja teie lastest²⁰?

Sophie. Onupoeg Wilkens ei võta õnneti
oma kätt meist ära. Kuid onupoeg tema-
ga veel ükskord räägiks?

Wilkens. Selle trumbi järele, mis ta
mulle pääle löhkus? Ja kuidas seda ka-
mitte ei oleks; kuidas juttustada -
jelleks on minu kops mulle liiga armas.
Teie peate tema juurest ära ühes lastega.
Seda ütlesin ma enesele ennist kui pääl
ja andsin enesele jelle pääle käe, et
ma jelle läbi viin, ja pöörasin jälle
ümber, et seda teile ütelda. Õnne kui
teie juurde kaht mõõdukas majas
on.

Sophie (lööb chmatuse pärast käed
kokku). Nii halvaks ägi õnneti ei
lähe!

Wilkens. Hm! Teie tahate viist as-
ja ära oodata? Teie olete ka ime-
lik ema. Minul ei ole jee aga
mitte ükskõik nagu teie ja ma ei
taha seda õnnetust oma südame-
nistuse pääle saada, kuid ma seda

ära hoida jaan. Mul on veel pikk
tee es. Lühidalt: kas te jätate
tema maha ja tulete oma lastega
minu juurde, siis teeme asja otsekohes
kindlaks, et teie ja teie lapsed minu
jeaduslikud pärijad on. Homme lou-
nani on teil aega küll kõige üle järe-
le mõelda. Kui teie homme enne kella
kahteteistkümmend püükiõõtsis-olete, ma
ootan teid jäl, siis läheme otsekohes
linna notariusse juurde; kui te mitte
ei ole - kah hää! Aga kelin ma
olen - ja te teate, mu sõna kuulub -
ja minu käsi olgu ära nutud, kui ta
weel teile ehk teie lastele üht juustait
leiba loiskab!

Sophie (hinatanult, temale kartlikult
järele): Aga onupõeg! Onupõeg Wil-
kens-!

2. etendus.

Marie (üksi). (Siis) Sophie (ta-
gafi).
Marie (kirjaka käes). Et ma ta ka
wastu wõtjin! Enne kui ma järele

122.
mõtelda jain - oli ta mul juba
käes - ja Kathrine läks ka nii ruttu
ära. Ma ei oleskeda mitte vastu
võtma pidanud.

Sophie (jose tülles). Need valjud mehed!
Lääl ei aita üksigi palve. Mis sul
jääl on, Marie?

Marie. Kirii Roberti käest.

Sophie. Kuu jeda su isa näeko!

Marie. Ma ei tea ka õieti, kuidas
ma ta vastu võtfin. Aga mul oli
Robertift nii väga kahju. Kathrine
ütles, ta feista all oruo ja oodata
Siis tuli mulle ka mu täna õõfine
unenägu meelde.

Sophie. Unenägu?

Marie. Ma olin jääl hallikal pa-
jude juures minu armajama kohake-
le pääl ja istufin kejet kirju lillefid
ja raatufin üles taewa poole, müris-
kamine oli tulekul ja mul oli nii
raske, et kas-rõi juure. Ja see laps,
tead ja, kes neljateistkümmne aasta
eest minu juures oli, kui ära ekfinud

olin, istus minu kõrval ja ütles:
vaene Marie! ja võttis mul mõrsja-
pärja juuksest ja pani selle afeinle
mulle juure värpunase roofi rinda.
Siin vajufin ma selili heina päale, ma ei
tea mitte kuidas. Kõlas loivad nad kella
ja lindude laul, kilkside tirtfumine, waik-
ne tuulelek pajuorjades minu paikkohal
- see kõik oli nagu häälilaul. Ja murupind
langes minuga ikka jõgavamale ja jõgava-
male ja rullahelin ja laulmine kostfiwad
ikka kaugemal ja kaugemal - taewas-
läks jälle finifeks ja mul oli nii kerge-
nii kerge -

Sophie. Üks imelik unenägu. Kas
ja kirja lahti võtjid?

Marie. Ei, ema; ja ma ei taha ka
mitte.

Sophie. Siis tee, et iha teda vähemalt
mitte ei näe. - Ah, Marie, mie peime
küll wiist iha juurest ära minema.

Marie. Iha juurest? Meie?

Sophie. Ja tuleb; ära lae midagi
mürgata. Pista kiri taskusse võta

124
Jäält piibel ette, et ta mitte arm ei
saaks. Ma katsun weel kord - kui ta
arwab, et meie muidu ära läheme, armab
ta ometi ehk järele ja meie wõime
jüüda.

3. stendus.

(Näitelawa lähil järjeft pimedamaks)
Metfauilem. Endises.

Metfauilem. Wilhelm ei ole weel tulnud?

Sophie. Ma ei ole teda weel näinud.

Metfauilem (astub akna juurde ja pööris-
tab mõtetes selle pääle).

Sophie (hakkab fisepakkiimas).

Marie. Aga enna -

Sophie. Kuid ole wai, Marie ja ära
fega ennaft mitte kõne fexka.

Metfauilem (on ennaft ümberpööra-
nud ja natuke aega oma naift waadel-
nud). Mis ja teed jääl?

Sophie (ilma üles waatamata). Paar
kleiti pakin fise - kui ma ära
pean minema -

Metfauilem. Meie ei pea mitte. Selleks
on ometi õigus olemas.

Sophie (pääd raputades¹²⁵). Sina õigus?
(Jätkab oma teed.) Mina pean ära
minema lastega.

Mettaülem (ootamata). Sina pead -
Sophie. Kui fina mitte Steiniga ära
ei läpi.

Mettaülem. Kui -

Sophie. Sul ei ole tarvis ennast äritada,
Ulrich; fina ei saa teifiti ja mina
ku mitte. Ma ei tee sulle etteheiteid;
ma ei ütlen midagi, mitte midagi.
Sa tahad igavike pääle, kes sulle järele
mõtlemiseks nõuu annab, kui oma
vaenlase pääle vaadata - lase mind
aga ära rääkida - ja onupoeg Wilkens-
ei taha lastele midagi parandada,
kui fina oma kangekaeluse juurde
jääb; ja kui mina mitte lastega
hommel lõunaks-tema juures ei ole;
ma ei või siis midagi teha kui vai-
kides minna.

Mettaülem (jügaravasti hingates). Sina
tahad -

Sophie. Ma ei taha midagi; fina tahad

ja onupöeg Wilkens^{126.}-tahab. Teie, kõ-
wad mehed, teete faatufe ja - meie
peame jeda ära kannatama. Kui
fina järele annaksid, ja siis roik-
fime meie jääda. Arwad fa, et ma
häämelega lähen? Minu päraft,
mina kannataksin wälja kuni
furmani. Aga laste päraft - ja -
finu päraft ka.

Metfauülem (tumedalt). Kuidas nii
minu päraft?

Lophie. Lina oled lahti lastud - ful
ei ole waranduft - ja ühte teist tee-
nistuft finu wanaduses - selle loo
järele Steiniga - ja roikfid -

Metfauülem (ägedalt). Armuandeid
wastu wõtta? Naefe ja laste küest?

Lophie. Ära ärita unnaft. Ma ei ütle
ju mitte: anna järele; ma ei taha
find millekagi fundida. Lina ei
jaa mitte järele anda ja mina - ei
jaa mitte jääda, kui fina mitte
järele ei anna. Peame siis lahku
minema - (tema hääl wariseb) läheme

127.
hääga. Annane teineteisele andeks,
mis üks teisele härra teeb, ehk -
millest teine arwab, et see temale här-
maks-tehtakse.

Metjällem. Lina tahab siis Wilkenfi
juure minna?

Sophie. Ma pean.

Metjällem. Ja lapsed peavad ühes-
minema?

Sophie. Nende pärast ma teengi
jeda.

Metjällem. Kas teie ei taha ka
Nerost wäljast ühes wotta? Koera?
Mis koer mul kauem oma lahti-
lastud peremhe juures peab tegema?
Wõtki koer ühes; ja kui mul õigus
jääb, nagu mul õigus jääma peab -
ja kui ma enam kui kolm ilma
es ei seifa - siis - wõib koer ju jälle
tagasi tulla. Teie arwate, ta ei lähe
minu juurest mitte ära? Ega lajaj-
loomigi rumalaim ei ole kui inimesed.
Naene ja lapsed on targad ja rüüfugune
naene lajajloom tahab üksi rumal

128.
olla? Elajaloomale peab üks-jala-
hoop ta kummaluse eest andma. Üks-
vana mees - üks langenud mees - kes
kelm oleks- oma walgte juurde, ja
kui Steini tahtmine fänniko, ja
niifugune elajaloom ei taha mitte
aru saada? Wiiskümmend aastat
amufasti teeninud ja ametift lahti
lastud kui kelm, jellepärast et ma
kelm olla ei taha - olen oma enese
kroosid finna matnud - ja see waene
elajaloom tahab oma koerakundis-
tänulikuni olla, kui rikas Stein
oma loofis? Siis peaks parem kõigil
elajaloomadel kuul pähe laskma, kui
nad millegi muu jaoks ilmas ei ole,
kui jelle jaoks, et inimene nende
es- hābenema peaks. - (Tieb fannus-
jid; pōdrab ennaft tema pooli, pekme-
malt) Meift peab niid kaks- jaama?
Kuhesümmenwue aasta järele? -
Hāā küll! Siis kandku niid iga -
üks üksi - nii kama kui jūda wastu
peab.

129.
Sophie Ulrich - (ta peab Mariet ikka
tagasi pidama, kes mettavõlma juurde
tormata tahab.)

Mettavõlma. Meie oleme nüüd kaks,
kännaft pääle. Minge, minge. Wilkens
on rikas ja mina olen, oma õiguse
pääle vaatamata, vaene mees. Teie
lähete rahale järele. Minaci hoia
teid. Aga kui teie ütlete, teie olete
õigesti teinud, siis - ja nüüd on
see lõpetatud. Mitte üks-jõna enam
jelleft!

4. etendus.

Wilhelm. Endised.

Mettavõlma (istub par. p.). Tule siis,
Wilhelm. Kus ja Andreje jätkid?

Wilhelm. Ma ostasin püri-kõrtfi
juures tema pääle veerand tundi.

Mettavõlma. Tä arvas ehk, et sa hil-
jem tuleid.

Sophie (enesele). Andreje ei ole ühes.
Onupoja jutt ei taha mul meeleft
minna.

Mariet paneb lambi põlema ja paneb

130.
lana pääle metšäülemä goole).

Metšäülem. Kas ja adrokadi käest küsijid, millal aji lõpetatud võiko olla, et ma kord oma õiguse saan?

Wilhelm. Tema ei taha kaebtuft tõsta?

Sophie (figuravasti hingates, enesele).

Sü oleks-wel üks lootus—

Metšäülem (tõuseb üles, päris-segane).

Tema ei taha—

Wilhelm. Sul ei olewat õigus, isa.

Metšäülem. Mitte õigus—? (Peab istuma.)

Sophie (nagu enne). Et ta ometi wel järele annaks.

Wilhelm. Neid, kes riigiteenistuses on, ei saa lahti lasta, ilmart selgeks ei tehta, et nad jeda ära teeninud on. Aga fina ei ole riigiteenistuses; sinu peremes ei olewat riik, vaid see, kelle pärast mets on, mõisaomanik.

Metšäülem (vihafelt). Ah juis, kui ma riigiteener oleksin, ei tohiks Stein

131.
mulle mitte ülekohut teha? Ja et ma
jeda mitte ei ole - juis võib ta mind
kelmiks teha? - Sa ei saanud temast
võeti aru, Wilhelm?

Wilhelm. Tä ütles mulle jeda kolm
norda ette.

Metfaiülem. Sellepärast, et ja temale
asja nii ei kirjeldanud, nagu ta on.
Et minu vanavanaisa juba Disterwal-
de metfaiülem oli, tema järel minu
vanaisa ja et nad mind juba neli-
kümmend aastat poliitiks-metfaiüle-
maks nimetavad terwes ümbroues.

Wilhelm. See olewat, ütles ta, peremees-
tele ja teenritele aukes, aga kohtu
ees jelle pääle põhjendada ei saa.

Metfaiülem. Aga ta ei tea mitte,
et Stein mind sellepärast lahti lüsta
tahab, et ma tema kogu üht seisin,
et mets põhja ja õhtu poole lahti on.
Niisugune võrkat ei tea mitte, et
mets nagu võlvitud müür on, kus
ikka üks kivi teist hoiab ja toetab.
Nii peab ta iga võimule vastu, aga

132.
murdke ainult kofin kiwa vahelt
välja, siis on ta otjas!

Wilhelm. Selle kohta kehitas ta
ainult õlgafid.

Mettsaulem (ikka ägedamalt). Ja
minu raha, mis ma sinna jesse olen
pistnud? Ja et ma kõik puud ise istu-
tanud olen? Mis? Mis-kuid nüüd
ilma armuta katki murdma saab?

Wilhelm. Selle kohta ta naeratas
ainult. Sina võida väga tubli mees
olla, aga kohtu ees ei maksa jee midagi.

Mettsaulem (tõuseb üles). Kuid tubli
olla, jee ei maksa midagi? Siis peab
nift keti olema, kuid jee kohtu ees-
maksma peab? - Aga Rupert Erd-
manngrünift? Mis? Wilhelm?

Wilhelm. Ja, jee olewat riigiteenis-
tuses olnud. Parast laskin ma ühe
teise advokadi juurde; jee narris mulle
õige näkku; - aga sellele vastasin
ma ka, kui õige jäager!

Mettsaulem. Hää. Aga Andrese lugu?

Mis?

133.

Wilhelm. Kui Andres metja olla
läinud, ütles ta, olewat juba
lahti lastud olnud. Seda peaskid
ja ise teadma, et roõras-metjast ni-
jama kasvufid välja võtta ei tohi,
ja ilma metjailema teadmata ja
lubata. Ja raamatukütt olla siis
juba täisõigus line metjailem olnud
ja see olla Andrese oma süü, kui te-
maga kui puuvargaga ümber käidi.
Ta pidada ifegi aru jaama, et parem
on kui ta seda rahulikult ära kanna-
tab, ja seda asja enam ei puuduta
ja roõmus on, et nii läbi pääfis.

Metjailem (on jälle istunud; rahueeg;
siis vilistab ta ja põristab oma ette
lana pääle).

Lophie (vaatleb teda hirmuga). Kui ta
nii ragafers jääb -

Metjailem. Mina pean siis Kelmiko
jäama ilma us? Hää küll. - Missäraft
teie asjad siiski ei paki, naefid? Wilhelm,
too mulle pudel veini!

134.
Sophie. Sa tahad¹³⁴ veini juma? Sa tead,
see ei ole sulle häa, Ulrich. Ja nüüd
weel sulle wihastamise pääle —
Mettäulem. Mul peawad teised mõtted
tulema

Sophie. Sa lähed pääle veini joomise
iskra nii rahutuks, ja võid inglise sel-
lest jumma saada.

Mettäulem. Pareim jumma saada,
kui kelminna elada. Ja kelminis-
pean ma ilma es- ja ilma. Wilhelm,
üks pudel ja kluas! Kas ma ei
ole enam peremees majas? Edasi!
Wilhelm (lähel).

Sophie. Kui ja ometi weel teise mõtte
pähe wõtaks; — aga fina ei tee juba
mitte — ja mina pean minema.

Mettäulem. Sellega olenie valmis,
naene ja mina olen oma otuse tei-
nüd. Ärge huluge mitte. Homme
lähete ära. Kui ma ka riigiteenis-
tuses ei ole ja — täna tahan ma
mul kord soõmus olla.

Wilhelm (toob veini; mettäulem

135.
valab klaasi täis- ja joob tihti ikka
terve klaasi ära, wähe pääl wilistab
ja pöristab ta).

Mettäulem. Pange lamp süü ära, et
ma oma warju ei näe.

Wilhelm paneb lammi naesterahwaste
lawa pääle, istub nende juurde ja wõ-
tab lahtise piibli kätte).

Sophie (enfele ja Marie poole). Andres
ei tule ikka weel mitte ja wäljas on
juba ammuugi pime. Ja ma pean homm-
me minema. Nüüd ma ütlen küll:
ma pean minema ja ei tea weel mitte,
kas ma jään ka luudani, kui lugu
nii kangel on. Kui kakskümmend
aastat juba koos elatud on rõõmus
ja niwles. Ja mettaft lahkuma, mis-
päwaft päewa nii rohelist igast ak-
nuft järele waatab. Kui waikne meil
hakatusest saab olema, kui meie puude
lahinat enam ei kuule ja linna laulu
ja kirwehoopijid päew otta kõlamas.
Ja see wana jinaakell jäl - nii käis-
ta juba, kui mina alles weel mõrsjaoлин

ja niid oled fina juua ¹³⁴mõrja olnud. Sää-
lles nurgas tõusid ja ühineft korda
püsti ja jooksid, Marie, kolm fannu-
keft ja säääl, kus ifa istub, istufin mina
ja nutfin rõõmu pärast. On see see elu?
Üks igavene jumalaga jätmine! Kui
ma füsgi jääfin? Kui ma selle pääle
mõllen, mis snupocg ütles, mis kõik
jündida võiks! Kui Roberti kiri-
Wilhelm, mine oneti aeda. Ma olen
vift joogiklaafi kaevu äärde maha
unustanud, või lehtmajasse, või kus-
gile finna ligidale.

Wilhelm (läheb).

5. etendus:

Õndised, ilma Wilhelmita. Sophie
ja Marie espool lambi juures
tööd tehes. Metfüülen, vahel istudes,
wahel lauast mööda akna poole
kõndides.

Sophie (kuna ta nii kaua on so-
tanud, kui Wilhelm wälja läks).

Kui ja wautaksid, Marie, mis Robert
kirjutab.

137.
Marie. Ma peanta avanna, emma?

Sophie. Wõib olla, jaab mul kõis hääks
teha ja Robert kirjutab meile, kuidas.
Kui sina teda mitte avada ei taha,
anna minu kätte. Kui mina jeda
teen, siis ei ole ful enesele midagi
ette heita. (Awab.) Kui ma tule juures
lugeda jaaksin! Kui ma pilli rõ-
tasjin, jaaks ta aru. Loe mulle ette,
Marie.

Marie. Ma pean teda lugema, emma?

Sophie. Kui mina käjen, siis wõid ja
jeda. Pane ta piibli kõrvale. Ja kui
ta ligemale tuleb, ehk tähele paneb,
siis loe piiblist.

Marie. Aga mida?

Sophie. Mis ful just fitsma punktis.
Kui ma kõhatan, siis loe piiblist.
õnne kirjakeene.

Marie (lob). Armas-Marie. Mul
on sulle nii palju -

Sophie. Tä kõrgis jälle üles; loe piib-
list, kui ta akna juurde lähleb.

Marie. Mürdmine mürdmise vastu,

138.
film filmi vastu ja hammas-ham-
ba vastu; nõnda kui ta ühele in-
imesele rüga teinud, nõnda peab tema-
le tehtama.

Mettfaulem (pöristab akna pääle).

Sophie (teda rüka raadeldes). Nüüd
loe kirja, Marie, kuni ma kõhatan.
Marie. Mul on sulle nii palju üteli-
da. Tule õhtu eik ööfi alla orgu
pajude alla halliku juurde, ma oo-
tan sind jälle. Tule, Marie. Homme
hommiku lähen ma laia maail-
ma sulle ja enesle õnne muureffemas.
Kui ja ei tule, siis tean ma, kuidas
ja mõtled ja ja ei näe ialgi enam.

Sophie. Ta tahab ära minna? Laia
maailma? Jgawefeks, kui ja ei
lähe? Siis oleks kõik kadunud!

Marie. Sici näe ialgi enam
oma Robertit.

Sophie (kõhib, kuna mettfaulem pra-
gu eimast akna poolt ära pöörab).

Püblift, Marie!

Marie. Nõnda kui ta ühe inimesele

139.
niga teinud, nõnda peab temale teh-
tama. Üks õigus peab teile olema,
noõrale peab see olema, nõnda kui
oma maa inimesele, sest mina olen
Jehova teie Jumal.

Mettsaulem, on tähelepanelikuko-
jaanud, jääb seisma, Mis see jääl
seisab õigusest?

Marie. Üks õigus peab teile olema -

Mettsaulem. Üks õigus peab teile
olema? Kus see jääl seisab?

Marie. Siin, isa, siin pakemal pool
üleval.

Mettsaulem. Pane midagi süü pääle,
kui see pääle hakkab, mis see
jääl õigusest lugesid. - Näete nüüd,
et mul õigus on? Kui ma ka üle-
kohut kandma pean. Et see wana
jüda jääl see mitte valelik ei ole?
Üks õigus peab teile olema! Mitte
isefugune rügitenrite jaoks. - See kõrd
oli õigus weel terve, siis ei elanud ta
weel kolmistes, mustades tubades.
Wärawatel, wabas õhus peeti teda,

140.
Kuidas-jaäl seifab. Kui mul ütelda
oleks, peaxfiwad kohtud metfas-ole-
ma; metfas-jaab inimisel jüda ter-
reks; jaäl teatakse, mis-õigus ja
ülekohus on, ilma kui ja agata.
Oma jalajate kaartitega on nad
ta ära agatanud ja ära kuitanud,
oma tolmustes, umbfetes-tubades
on ta haigeks ja nüriks jäänud
ja on ära närtfinud, nii et nad teda
pigistada woiwad, kuidas-nad ise
tahawad; ja nüüd peab pitfari ja
kirjadega näitama, mis-õigus on,
muidu ei pidawat see õigus olema;
nüüd on nad mehe jõnalt ta wäär-
tuse wõtnud ja sellest päewawarga
teinud, sest laadik, kui ainult karwis
on seda pidada, mis-wandega on
tõotatud ja ära pitferitud ja kirju-
tatud ja on wanast õigusest kahekee-
liku teinud, et üks-wana mees, kes
julekestgi oma auru pääl ei kannu-
tanud, nüüd kelin peab olema ini-
meste es-jellepäraft et neil oma

tubades kaks õigust ^{141.} on ühe afemel.
(Istub ja jook.)

Sophie. Läheb ikka pimedamaks ja
Andres-i tule veel. Ja nüfuguste
kõnede juures tuleb veel siiski hirm
pääle. Kui ja Roberti juurde lähex-
jid -

Marie. Roberti juurde? Aga mis ja
fius arwad, ema?

Sophie. Et see Jumala näpunäide
on - see Roberti kiri jäl.

Marie. Ma pean Roberti juurde
minema? Nüüd? alla orgu?

Sophie. Ja mis fuis sellest? Sa ei
karda kmeti?

Marie. Kartma veel! (Ukkelt.)
Ulrichi tütar!

Sophie. Kui tihti ei ole ja hilise-
mal öö ajal väljas-käinud.

Marie. Aga ija teadis seda. Kui
ija seda tahab ja fina, fuis-tean
ma, feifab iga puu taga üks ingel
ja ija ütles: kui ma Mariet ei
tunne -

142.
Sophie. Mari jää mitte nii kergesti
ära minna, ilma et ta sellest aru
ei saa. - Koik oleks võinud veel
hästi minna - aga - see ei pidanud
mitte olema. Ja sinu unenägu? Sul
läks nii kerges, kaewas-läks nii si-
nifeks. Näed sa - onu, pajuude all
hallika juures jäl peab sinu ja meie
koikide mure lõppema.

Marie (saputab pääd). Arwad sa, ema?

Sophie. Kui ja lähedid. Meie kõik-
sinu siis-ija juurde jääda, Robert
väägiks veel kord ema ifaga, onu-
poeg Wilkens amaks ka järele ja
mõrsjapärg jaoks-teist korda veel
toredamini sind ehtima.

Marie. Ma peaksin ifat petma,
ema? Siis, arwan mina, ei saa
mul käfi kunagi hästi käima
maa pääl.

Sophie. Sa lähedid ju tema pärast.
Võib olla, kui ta homme vilethufese
välja peako minema ehk kui nad ta
tühmi panevad, ehk kui midagi veel

pahemat juhtub -

Marie. Jja?

Sophie. Ja siis mõtled jachk liig hilja! Kui ma ometi läinud oleksin!

Marie. Aga emma, kui ma nüüd met-
jas oleksin ja aja tuleks mulle vastu?
Ehk ta leiaks meid üheskoos?

Sophie. Meie peame tema käest küsi-
ma, kas ta koju jääb.

Marie. Mari või talle otse waadata,
ilma et mu jüda lõhkeda tahaks.

Sophie. Küsi tema käest jupipärast.

Marie. Ma küsin kohe. (Liginel met-
jüdemale kartlikult jifab tema
kõrwal, ilma et see teda tähele pa-
naks.)

Sophie (julgestades). Ära ole laps!

Marie (tajas). Jja - (Kumardab
tema üle; käis kaastundmuft.) Jja,
waene aja! (tahab teda kaelustada.)

Metjüdem (waatab enese ümber,
karedalt). Mis on? Jma hädalda-
mata!

Sophie (et Marie nõutalt jifab). Marie -

144.
Marie (junnib emast). Kas-ja
lähed kána veel metša?

Metšaülem. Mispärast?

Marie. Sellepärast -

Sophie (wahile rääkides, kartes, et
Marie tõtt ütleb). Lupa pärast; kas-
ta teda soojendamispeab?

Metšaülem. Ei, ja mis-ja veel ta-
had, rünnal plika? (Pöörab emast
ära; et Marie raihib, karidalt.)

Kuuled ja?

Marie / Sophie poolse. Ema, ta on
nutnud! Ma nägin ühte pifarat
tema laugel rippuwat, ema-ja
minu tahhan teda petta!

Sophie. Tä nutab, et ta oma wana-
Dufes-uel wälja wiletsege minema
peab. - Ja fina-ja ei pea ju mitte
minema.

Marie. Kui ja nü wäägid, ema -!
Ma lähen.

Sophie. Ütle siis hääd ööd! on juba
aeg. Ma aitan sind aknast ronida;
nüüd ootab Robert juba, ja wõid warsti

Kodus olla.

Marie. Ja, ema, ma lähen. Aga mitte Roberti pärast, ema, ja mitte minu pärast; ainult isa pärast. Ma tahan temale seda ütelda. Robert, ütlen ma temale, ja leiad jälle ühe tüdruku, ilusama ja parema kui mina olen, aga minu isa ei leia enam last, kui mina teda maha jätan. Ma ütlen temale seda, Robert, ütlen ma temale, ma unustan find ära, Jumal saab mind aitama, et ma find unustada saan. Jää minult emale, et ma find enam ei näes, - Tema teeb seda, eks ole, ema? Tema teeb seda, ma armastasin teda ju nii väga Sophie. Mine aga, üttele hääd ööd, ja ära laisi midagi märgata.

Marie (seisab akna juures).

Sophie. Marie tahab sulle hääd ööd ütelda.

Metjaülem. Kas ja seda ise ei saa, muul tüdruk?

Marie (enele üle valitfedes). Hääd

ööd, isa!

Metjaulem. Hääd ööd. - Teisi ole tarwis-homme minu pääle oodata, kui tee onupoja juurde lähete. Mina olen, võib olla, juba väljas. Mul on käik teha, ma ei tea, kas ma tagafi tulen-homme. Ja võtke Neuro ühes - ja mis-juuri veel muudu on, võtke kõik ühes. Mul ei ole muud midagi enam tarwis - kui oma tööriistad, oma kahe raudne ja püspirohi ja tina. Teised püspid võite te ära minna. Mine Wilkeni juurde, sina, väene laps, tema toimetab sulle Roberti ehk veel Kätte. Kui mina aga eest ära olen, kui inimesed ainult ära on unustanud, et sinu isa üks-lahki lastud mees oli.

Marie. Hääd ööd. (Enese üle valitsemise kaotanud.) Hääd ööd, isa!

Metjaulem. Tüdruk, see hääd ööd on ju nagu väinafeko jumalaga jätmineks! Sul on õigus, Marie.

Niisugune plekk, nagu mina teie
hää nime pääl olen, peab kaduma.

Mine, Marie. Kuuled ja, Marie?

Marie. Sa pead jia ja ima, ifa, ja
kui jina lähed, lähen mina sinuga

Metšauilem. Seda teed, mis minul
es on, mindakse ükfinda. Mine,
Marie.

Sophie. Mine magama, Marie.

Metšauilem. Hääd ööd; ja nüüd on lõpp!
ja tead, ma ei falli kulumift.

Marie. Sa ei lähe mitte ilma minuta,
ifa, ja ei või ilma minuta elada,
ifa, seda ma tunnen nüüd enesest.

Metšauilem (tagasi tööjundes). Mu ja.

Mis niisugune kollanokk ka ära ei
tunne.

Marie. Sa pöörad ennaft ära, ifa, et
ma mitte ei näeks, et ja nutad; ifa,
te ennaft kõvaks kuidas ja tahad -

Metšauilem (tahab ennaft lahti teha).
Rumalus!

Marie. Ma lähen sinuga ühes. Sina
pead oma õiguseft kinni ja mina

148.
omast ja see on, et ma find mitte mah-
jätta ei tohi. Jaa, ma tunnen niid
alles, et ma kedagi ilma peal nii
ei armasta kui find. Homme läheme
riheskoos, kui ja minema pead. Ma
panen Wilhelmi riided selga. Ilmas
on ju ometi veel rohelist metsa. Ja
kaabamas ei pea ja mind täesti
enam kuulma. ära jellepärast kardaa
Ma võin ju sojetel nutta, kui ja
jeda ei näe. Aga siis ja näed jeda
päeval mu silmadest. Ma ei pea
ju sugugi nutma. Ainult naerda
tahan ma ja sinu es-hüpataja
laulda, kuid ilusaid jahilaulusid. -
Näed ja, ifa, see on viimane pifari
Roberti pärast, ja see on juba ära
kuivatatud, näed ja? Küll me juba
liame omne veel ilmas, kui ja ära
pead minema, ifa. Ja kui see mit-
te nii ei peaks-sündima, siis palume
ja täname Jumalat, et ta meid
aga armaks lafeb jääda. Siis-mõtle-
ste: see on liig juur nõudmine, kui

149
meie ka veel õnnelikud tahame
olla. Kas ei ole fina mul? Kas
jul ei ole oma õigus ja oma Marie?
Mis meil muid paradis on? (Tema kae-
las.)

Metfüülem (kes teada irka tagafi tööju-
nuid on, peaaegu metfüükult, left et ta
pehmuuseft waewaga jagu saab). Muidugi!
Muidugi! Rumal tüdruk! (Rahu-
lifernalt.) Ja üks lauakine, mis emast
te katab ja üks kuldseelikine, kes
raha puistab - ja muinasjutt on wal-
mis. Nüüd mine magama, Marie.
(Karedalt.) Kuuled ja?

Sophie. Tule, Marie!

Marie (oma tsauksel waatab ta
weel ümber, ruttab weel tema juurde,
teda meeleärakaitlikult kaelus tades).
Hää öö! Hää öö! (Ruttab oma
tuppa. Sophie järel.)

Metfüülem (temale järel waadates).
Mü laps, mu waene laps! Siin ei tohi
see jündida, kui ma omale otjateen. -
Tuhad ja tuline, häbene, wana -

6. etendus.Weiler. Mettsaulem.Weiler teretab vaiksides; ta on väga äritatud; riputab püsi varna otja.Mettsaulem (näeb heida). Teie? (vajub jälle mõtetesse.)Weiler. Mina.Mettsaulem. Kust te nüüd veel tulete?Weiler. Mettsaulem. Aia juures-jain ma teie Wilhelmiiga kokku. Teie olete siis ikka lahti lastud.Mettsaulem. Lest et kahejalgune õigus olemas on.Weiler. Ja jeda te ei teadnud enne?Mettsaulem. Palk on teil kolme kuni seitse.Weiler. Ja vaiko-minna; jeda tean ma ka. Kuis siis teie Wilhelm on? Ah ja, ta tuli mulle vastus. Ja teie Andres?Mettsaulem (pool mõtetes). Ei ole kodus.Weiler. Aga teie teate ometi, kuis teie

Andres on?

Metjaülem (kannatamatalt). Mis te veel tahate? Jätke mind rahule!

Weiler. Minugi päraft. Mulle on jee ükskõik!

Metjaülem. Sellepäraft arwan ma, te lähete mind.

Weiler. Siis Andres. Ja teie ei tea mitte, kus ta on?

Metjaülem. Jaska Andres! Kui teie midagi teate, siis ärge olge nagu mürestamine, mis tundide kaupa tulemas on.

Weiler (näitab akna poole). Täält alt Lautenbergi poolt tõuseb ta üles. Kivitatjad kraakufiwad nä kartlikult. Arwafin koke. Oli liig lähemas: saw palawus. — Ulrich (tuleb tema juurde.) ühe tunni eest lasti keegi maha.

Metjaülem. Kas te teate, kes?

Weiler. Kus te ei tea seda mitte? Kui teie Andres koduo oleks —

Metjaülem. Jaska Andres! Teie teate

temaft midagi? ^{152.}

Weiler. Hm. Püfs - kuulge, kas teie
Andreel oli see kollase rihmaga?

Metsaülem. Mis päraft?

Weiler (nagu mõtetes). Ma tunnen
ju teie püfsi -

Metsaülem. Tüie tahate mind kinn-
butada?

Weiler. Tä ei ole teil kodus?

Metsaülem. Ma ei vasta teile
enam. Olen muidugi juba weini
joonud.

Weiler. Pange hästi tähele, et teie
ei eksji.

Metsaülem. Pange hästi tähele, et
ma teil tuskast kinni ei võta!

Weiler. See ei ole nalja päraft -

Metsaülem. Seda faate näha.

Weiler. Mina ei tea muid midagi,
kui seda, mis ma kuulnud ja näinud
olen. Ja istuge ometi. Mina ei faa
ka mitte kava feista. Ma pean
nift küll, aruan ma, kui oma fawi-
piip fiin nalja nägemas. (Metsaülem)

paremp. lanna juurde istudes. Weiler
on oma tooli tema ligidale nihuta-
nud, jutustab järsku hirmus furutud
häälega. Kili ma ennist päale puu-
raipjate õhtule minemist nende juurest
ära lähen, kuulen ma pauku, altoru
poolt. Ma aruajin, et ehk teie olete
ja lähen sinna poole. Aga see pidi
Robert Stein olnud olema. See käib
jääl Lautersteigi juures edasi tagasi,
nagu vahikolbat. Mina mõtlen:
mis päale siis see peaks luurama?
Metsloomade päale mitte, sest siis ei
jookseks ta edasi tagasi. Mina mõt-
len, jeda pead ja kätte jama. Poed
juure tamme taha. Täält näed ja koik
ja sind ei nähta. Aga ma ei olnud
weel jääl, jääl kuulub üks halloo-
minu taga. Ja mis ma kuulen jääl?
Teie Andreist ja Robertit ägedas tülis.
Ma ei saanud öieti aru, aga kuulda
oli, et nad elu ja surma pääl väljas-
olivad. Ma tahan just parajasti li-
gemale hüüda, jääl tulewad nad

154.
juba jookstes. Üks-teisel pool Kalju
teel üle oja, teine juin pool. Sel
juin pool, Robertil, püü palge. Kaks
jammu minuft kangel jääb ta seis-
ma. Seifa! Ahk malafen fins
maha! Kaljuteelt ei saa keegi
kõrvale minna. Tääl ei ole juis-
muud, kui inimene, kaitse oma elu!
Ja juis-kõmm-kõmm-kaks-paaku
üks-teisel järele. Kaljutee mehe
oma lendaos vilistades minu ja
Roberti vahelt läbi pöörastesse.

Aga Roberti oma-Ulrich-ma
olen nüi mõndagi paaku kuulnud,
aga ühtegi nüigust-kuulist sai
juba aru-see maksis inimese elu.
Ma ei tea mitte, kuidas mul oli,
kui mees teisel pool oja kokku
rajus, nagu haavatus hirs-
Metfäilem. Andres?

Weiler. Kes see muudu juis pidi ole-
ma? Mis? Wõi on ta ehk ko-
duo? Wõi teate teie, kus ta muudu
on? Ja haavatus oli püü-kollase

rihmaga. Seda hoidis¹²⁷ ta kinni,
rihm paistis nagu hädamärk läbi
hämariku. See kõlas hirmus, kuidas
püüfiraud mööda kalju alla kolises
ja furnukeha järel läbi pöofaste
jahises ja lohises -- kuni oja all
lakkatas, nagu chimatas ta ära.
Ja kui päale jelle kõik nii imelikult
wait jäi, nagu peaks kõik ise jelle
üle järele mõtlema, mis smeti fündinud
oli, siis oli mul, nagu ajaks mind
keegi taga. Ma oleksin juba poole
tunnist siin olnud, kui ma mitte
ära ei oleks. Mina, kes ma
igat puud siin ümberõingi tunnen
Lääl võite teie juba mõelda, kuidas
minuga lugu oli. Alles teie Lauten-
steigi juures Haslau pool jõudasin
ma filmapilk hinge tõmmata.
Lääl, kus oja kaljude vahel suliseb.
Ma vaatan kogemata alla. Lääl
mängib oja ühe kirju rabalaga. Siin
ta on. Kas te seda tunnete ehk?
(Tõob Andrei väti nähtavale ja hoiale)

156.
Jeda temale filmade ette; metšauilem
rebiš jelle tema käest.)

Metšauilem. Ainult kujutõ filmade
es - je vein - (hoiab jeda vahel
ligidamul, vahel kangemul, ilma
et jeda näha jaoks.)

Weiler (väike vahraag). Tšie olete
nii väikne. Kas teil midagi rīga
on?

Metšauilem (hingab üksainusene
kord kuuldavalt, ja hoiab rätši
ikka veel mehanilifelt enesesse; ilma
et ta jeda näks.)

Weiler. Tšie nägu on päris kokku-
kistud. Kustun tšie näse.

Metšauilem (liigutus, nägu tõukaks-
ta kõige juurema vaevaga ühte
koormat enesest). Laske olla; natu-
ke pää pööritas. Ei ole veel aadrit
lasknud; vein ka veel - küll ta
läheb üle - ärge kellelegi jellest üteli-
ge - (tõuseb vaevaga püsti.)

Weiler. Tšie on nad ometi kokku pör-
kanud - Andres ja Robert; - aga mis

te nüüd tahate teha? ¹⁵⁷ Kui lahti
lastud mees? Kui tema ritleb: mina
hoiakasin mettawaraft - see ei wiska-
nud püsi ära? - Peie teate seda
koigeparemini - siis wõib jäager
kihutada. Tal ei ole tarwis hoigata =
gi; Kui ta aga öieti trehwab, siis
on tal ka õigus. Ja kui keegi, na-
gu teie Andres, maha kõrgufelt kalju
päält wette kukub, siis jääb sel keel
juus-ka ilma püsirohuta ja kuulita
kangeks. Peie tunnete seadust, kuidas
ta tänapäew on! Ja teid panewad
nad weel päalekauba wastutõrkumise
est wangi. Mul on heift kalju. Mina
ei tahaks teie naha sees olla. Mis?
Mettawõlem. Müristamine on juba Lau-
tenbergi kohal, kas kuulete? Kui teie
kauemaks jääte, jääte wihma kätte.
Weiler. Ennift löi juba wälku. Kui
ma Lärchenhöhe päält tulins, wal-
gustas ta terwet ümbrouft. Siis nägin
ma, Robert käib weel ikka pajude
all edasitagasi

158.
Metfäulem (läheb ukse juurde, et
Weiler nägema peaks, et ta selle
ära minekut ostaks.)

Weiler. Kas veel koos advokadi
juurde tahate minna? Ja kui teie
rügitenistuses oledsite. Aga mis
te muidu ette võtta tahate?

Metfäulem. Midagi.

Weiler. Kes seda rüüb -

Metfäulem. Naro, kes teie olete,
magama minge!

Weiler. Ei ole ju veel aeg.

Metfäulem. Pangeks- ja lungid
kinni.

Weiler (et ta teifiti cijaa, wüwitades).
Noh, jüs-magage hästi, Ulrich -
kui te jaate. (Ära. Metfäulem tema
järel.)

7. stendus.

Sophie. Pärast metfäulem
ja Wilhelm.

Sophie (Marie toaft). Niisid wõib ta
juba jälle olla, kus-pajud pääle
hakkawad. (Akna juures.) Ta paneb

lurgid kinni. Ma pean ^{159.} Marie toa
omas filmakirjaks ka kinni pane-
ma, et ta jisse saab, kui ta tagasi
tuleb. Andres ei ole ~~weel~~ ikka weel
tagasi! Mul on nüüd äkki nüfugu-
ni tundmus, nagu ei oleks ma Mariet
mitte minna pidanud lahkima.

Mettaiülem (Wilhelmiga jisse astudes,
Sophie läheb jälle Marie tuppa).

Wilhelm (jisse astudes). Jaa, Krameri
Lore tuli aia juurde, Stein olewat
nagu meelest ära; mettas olla püüsi-
pärakufigid kuulda olnud - Robertit
ei olla kodus ja Stein olla Mölleri
linna saatnud; see pidawat sõdatifi
toonra. Ferwe mõtjuna pejakonna
metfamajast pidawat need kinni
piirduma, on ta ütelnud. Möller
olewat praegu Kramerite juurest mööda
kibutanud. Õnne ühte waiwad nad
juba siin olla.

Mettaiülem (kuna Sophie Marie toast
tuleb). Mis ful weel väljas asja on?
(waatab ringi.)

160.
Wilhelm Kias, ifa. Enna, lehtsoo-
nes ei olnud midagi.

Sophie jääd ukse juurde. Siis on ta
nift fiise toodud. (Mettsaulemale)
Õhjad ja midagi?

Mettsaulem. Mina? Ei. Jah, püski
kollas rihmaga. Kus see wed lema
peaks? Wõib olla, Marie toas -

Sophie tahtmata nft warjates, ruttu
Marie toas ei ole ühtegi püski.

Wilhelm. See oli ometi Andrefel üks,
kui ta mind faatma tuli.

Mettsaulem. Kää küll. (Näitab rätik-
kut) Mul on fiin üks wõõras rätik
taskus; kas see finu oma on, Wil-
helm?

Sophie. See kollane punane kirju
rätik? See on Andrefel oma.

Mettsaulem. Tä unustas jelle sila
lõua pääle ja ma panin ta mõtetes
oma taskusse.

Sophie. Eila? Täna alles, enne
kui ta läks, andfin ma jelle temale.

Mettsaulem. Sina andfid jelle temale -

hää küll.

161.

Lophie (tuleb lähemale). Ja! Ja! See on Andrese rät. (Seda waadeldes.) Siin on minu fees.

Lophie. Ta on märg. - Ja mis weri see rätis küll on?

Metfäulem. Weri? (Ennast fundides.)

Minu käe küljest. Ma kriimustafin oma käe jäät püsi luku küljes ära.

Minu aga!

Lophie (teifel pool näitelawal toi-metades).

Metfäulem. Wilhelm, tule siia. See sige korra jäält, jäält püblift, jäält pääle, kus märk on.

Wilhelm. Keski päätükki?

Metfäulem. Märgi juurest. Ruttu!

(Wõtab oma kübara.)

Wilhelm (loeb). "Jgaüks, kes oma jumala ära warrub, see peab -"

Metfäulem. Mitte see koht! (Paneb püsi õlale.)

Wilhelm. "Ja kui keegi ühegi inimese hinge maha lööb -" Kas see on?

162.
Mettsaulem (astub jammu lähemale,
põrutatult). Ei - aga loe pääle!

(Seifab Wilhelmi juures; järgneva
lugemise ajal rotab ta teadmata
kübara päält ja paneb käed risti.)

Wilhelm. „Kui keegi ühegi inimese
hinge maha lööb, siis peab teda
armuta surma pändama. Ja kes lo-
jusk hinge maha lööb, see peab
seda ära tajuma, hing hinge vastu.
Ja kui keegi oma ligimesele rüga
teeb, nõnda kui ta on teinud, seda-
rügi peab temale tehtama. Murdm-
ne murdmise vastu, film filma
vastu, hammas hamba vastu.
Nõnda kui ta ühe inimesele rüga
teinud, nõnda peab temale tehtama.
Ja kes lojusk maha lööb, see peab
seda ära tajuma, ja kes inimese
maha lööb, see peab surma saama.
Mettsaulem. See peab surma saama.

Wilhelm. „Üks õigus peab teile olema,
võrrale peab see olema nõnda kui
oma maa inimesele, sest mina olen

Jehowa teie Jumal!

Metfaülem. Kamen! (Paneb kübara pähe, tahab minna, pöörab ümber.) Kudas nad võikivad jin olla, Wilhelm?

Wilhelm. Soldatis?

Metfaülem. Õrne -

Wilhelm. Õrne ühte.

Metfaülem. Stega weel küllalt.

Wilhelm. Milliks, ifa?

Metfaülem. Magamifeks.

Wilhelm. Jfa, kuidas ja mu offaradad?

Metfaülem. Mine magama, Wilhelm. (Kuna Sophie jige astub,) Anna emale kätt.

Sophie (ootamata). Kas ja weel wälja lähed, Kristjan?

Metfaülem. Ja.

Sophie. Kas weiler kirwe jälgile jai?

Metfaülem. Ja, wõib olla.

Sophie. Kuidas ja wälja näed? Karta wõiks jind, kui mitte ei teaks, kuidas sul on, kui ja weini oled joonud.

164
Mettsaulem. Sellepärast ma tahan
värskke õhu kätte.

Sophie. Siis näed ja kõik teifiti, kuidas
ta on. Sa võid kuristikku kukkuda.

Mettsaulem. Siis loikad fina selle lehe
jäält piiblist wälja ja paned mulle puu-
färki.

Sophie. Mis jutud need on?

Mettsaulem. Magama, Wilhelm!

(Wilhelm äras) Palu wõi ära palu -

Sophie. Mis juul on, Kristjan? Mis-
pärast hakkas ma nii kartma?

Jää koju, Jumala pärast, jää koju!

Sinu asjaga on ju omegi aega.

Mettsaulem. Ei, see peab veel tänas
ära oienudatud olema. (Läheb.)

Sophie (tahab temale järele). Ulrich!

Mettsaulem (ukse pääl ümberpöördes,
taha, enesele). Silm silma vastu, ham-
mas hamba vastu -! (äras)

Sophie (wälgu üst taganedes, mis-lahti
tehtud uksest siise tungib). Jumal olgu
meile armuline! (Ukse pääl.) Ulrich!

(väljas-ära kadudes.)^{165.} Ulrich!

(Esriie.)

Wies-raatus.

Metfamajas:

Öö. Naturkeega näitelawa tühi, siis
1. etendus.

Sophie (üksi, tuleb lambiga fiske,
raatab Marie tuppä, paneb lambi lana
pääle, lähel akna juurde, teeb lunge
lahti, mille läbi põuavälgu välgu
tuppä paistab; raatab fiske; siis paneb
ta mõlemad jälle kinni, wotab lambi
ja raatab weel kord tuppä. Wahe pääl
jäab ta kuulatama ja näitab fuurt
hirmu üles.) Jäka weel mitte! Kui
ta Mariele vastu juhtus! Kui ta
neid koos nägi! Küüd peaks- ta juba

lagafi olema. Et ma teda ku ära
minna lafsjin! Ja Andres ei tule
ka mitte. Ja see kõue öö ku veel!
(Yääb kuulatama). See oli omegi Ma-
rie? Wiimaks! Jumalule tänu!
(Kalgustab tuppas) Ei, see ei ole te-
ma. Suul liikkas lahtise lungi pä-
rani.

2. etendus.

Wilhelm (vesti rüel). Sophie.
Wilhelm. Kas soldatid on juba tul-
nud, mina? (Marie toa usse juures)
Ema, kus-ifa on?

Sophie (ehmatab ja paneb usse ruttu
kinni).

Wilhelm. Ja Marie? Teda ei ole
omas toas?

Sophie. Mis-ja ära ei mõtle!

Wilhelm. Tema roodi on puutu-
mata.

Sophie (kuulatab, ehmatades). Kas
see ifa on? Wilhelm, ära jelleft mi-
dagi ifale ütke!

Wilhelm. Mina olen wiimane, kes

ära rääkima hakkab. Aga sa pead mulle ütleva, kus Marie on.

Lophie. Tä läks alla orgu, - et Robertit paluda -

Wilhelm. Oma, meieci korja kellegi pool. Ma toon ta ära

Lophie. Selle ilmaga?

Wilhelm (tõmbab oma kuu felya).

See oleks mulle aga kütt, kes juba natukeft walguloomist kardab! Ütle mulle ainult, mis juust teed Marie läks. Alti wee äärest? Hää. Tema ei ole niisugune nagu teised on, aga ta on onneti ainult tütarlaps. Ja need kardavad. (ära)

3. stendus.

Lophie (üksi).

Lophie (temale järele). Wilhelm!

Wilhelm! (Kuleb tagasi). Tä on juba läinud. Ja ilmsi lähel ikka halvemaks. All udu ja üleval tuleb müristamine ikka lähemale. Ja Brandobergi poolt tõusewad uued pilved. Ja Ulrich on wäljas ja lastest ei

ole ühtegi kodu^{168.} ja nii ükfinna
üsilpäes mettamajas kefet mettaja
nii hilja ööfe - (Kunuldub usfe kinni
löömist; ta ehmatab.) Kalastaja
jumal! Tema pe on! Kui ta
kambri vaatab ja Mariet ei leia -
Ehk -

4. stendus.

Metfaülem (häritset siise; kah-
watuja segane). Sophie.

Sophie (temale vastus). Kas fina
oled juba? (parandades) wümaxo!

Metfaülem (kartlikult ümber waada-
tes). Kas keegi on mind offinud?

Sophie. Ei. Kas nad sul kannul
on?

Metfaülem. Kes?

Sophie. Raamatukütt -

Metfaülem. Mispärast?

Sophie. Sa tuleb kui tagaäetud.

Metfaülem. Mina arwafin sol-
datifi. - Et ma igal pool Mariet
näen. All orus -

Sophie (ehmatades). All orus - (Eneple

Suus Jumal!

Metfaiilem. Ja koduteel kuulfin ma teda mu kammul käisat. -

Sophie. Koduteel?

Metfaiilem. Kui ma kõndisin, kuulfin ma teda oma taga olewat; kui ma feisma jäin, jäi tema ka feisma, aga ma ei raatanud tagasi.

Sophie (kergemalt). Sa ei raatanud tagasi?

Metfaiilem. Mätsadfin ju, see ei olnud midagi. Mul on nagu peksota wul praegu minu taga feisma.

Sophie (tahab jälle teifale pöörata).

Kas-fa midagi lükkid? Kas wäljas on?

Metfaiilem (tahtmata hirmuga).

Wäljas?

Sophie. Uffes. Kuudas-fa mulle otja raatas? Mis-see fin on?

Metfaiilem (pöörab ära). Mis on?

Sophie. Üks plekk -

Metfaiilem. Mis-fa ei näe!

Sophie. Mis-pärast-fa ei täha näidata?

170.
Metfaülem. Ei ole midagi! (Pöörab
paremp. laua juurde, paneb püsiära)
Kas Jupp Joe on? Keel jääb juulaks
kinni.

Sophie (võtab taldreku ja lufika
kapist, läheb sellega ahju juurde,
kus ta Juppit õstas). Kuita ainult
Kambri ei raata! Mis ma küsin,
jeda küsin ma ainult hirmus, et ta
vegati jaoks Marie pääle mõtel-
da. (Paneb Jupi mehest laua
päält paremp., kuulatab.) Kas Keegi
ei liigutanud Kambri? (Metfaüle-
ma tooli juures, et teda lahutada)
Ulrich, kas ja ei arva, et Robert
koik veel häaks võiks teha?

Metfaülem (teib liigutufe).

Sophie. Mis ja nii juhinatad?

Metfaülem. Ära ja mul Mariet
üles ärata. Kas Keegi ei olnud
akna juures?

Sophie. See on see vana roosipuu
väljas, mis ikka nii kartlikult
noogutab ja akna pihta koputab,

171.
nagu tahaks ta õnnetusest hoiatada
ja keegi ei kuule teda. (Wabeaeg; ene-
jele) Koik on nii vaikne. Ma
pean aga rääkima, muidu kuuleb
ta minu hingamist ja saab minu
hirmust aru. Jäät ta rümatse ei
kuule, kui Marie astnast fiske tuleb.
(Sagedasti kuulatides) Perse pääes
olla mõlkusse mul meele. Eila
veel ütles mulle Robert -

Metfailem. Jätkake -

Sophie (on tema juurde istunud). Meie
lõppime pajude juurest alla; jääb,
kus kuupeade on, kaljude all -
all orus -

Metfailem (häkitset). Jätkake -

Sophie. Kuidas ja üles-kargad! See
oli päewa weeru ajal; ja kui ma
ümber waatan, näen ma, kuidas ta
kunnskede alt läbi paistab - nii punane.
Mina - ehmatanud - Jumala pärast,
ütlen mina, see on ju veri!

Metfailem (viskab lufika käest ja
tõuseb üles).

Sophie. See oli ¹⁷²õhtupuna, mis wee
päält vastu paistis. Aga mis ful on
õmeti?

Metfailem. Jkka jelle oruga! Mis
läheb fulle org korda?

Sophie. Kas fulle midagi juhtus-
jäl? Säälü olewat dojad korras.
Robert jutustas mulle üla. See olla
kuri koht. Sääl on keegi teise ära
kap -

Metfailem (haurab püsi). Mis fina
leed?

Sophie (hirmuga taganedes). Ulrich!

Metfailem. Kas ja wait oled?

Sophie (jääl tema ette seismas, hir-
muga ja aimates). Ulrich! Mis ja
oled teinud?

Metfailem (õnnumaht kogunud). Ku-
mal lori! Kas see õs on nüüguuste
juttude jaoks? (Wajub kokkus)

Sophie. Lufe aga. Üks tund warem
wõi hiljem - minu du on muidegi
finu hingepääl. (Wajub pahemip.
toolile)

173.
Mettsaulem raherag; kuida ta arjantöö-
da edasitajagi fannubja nütemale
arjantööda müütades lähemale tuleb.

Ma pean sulle midagi ütleva, Sophie.
Kui ja seda juba ei tea. - Tä ei an-
na mulle rahus. - Mul on õigus. Aga
- ja siis ma ei tea - kas see on tõesti
kõik, või on ta raske unenägu? -

Küsiugune, kuo-kehaki fad, mis ta-
had ja ennast ära väsitad, sellepärast,
et ikka tegema peab, midagi tahad
- Tulegi. Kuidas ja? Pane kolm
jõrme piibli päile.

Sophie. Suur Jumal! mis sellest
jaab?

Mettsaulem. See oleks hirmus, kui
ma find ära peaksin tapma, ja
vümaks-oleks oleks-ometi kõik ai-
nult - ja siis oleksin ma ilmaegu -

Sophie - (üsona lähedal, tafa) Üks fannu
olla all orus. -

Sophie. Sul on vüin pääs- või hullustus.

Mettsaulem. Mul on oma õigus. Waata
mulle otja, naene. Kas üksi Jumala

177.
jisse taewas? Hää. Hää. Siis pane
kolm jõe piibli päale jüa. Sille jees
on minu õigus. Nüüd ütke minu järe-
le: „Nü tõesti kui ma öndfaks-jaada
tahan -“

Sophie (turnedalt). Nü tõesti kui ma
öndfaks-jaada tahan -

Mettaülem. „Nü tõesti peab see faladu-
feks jääma, mis ma nüüd kuulen.“

Sophie. Nü tõesti peab see faladufeks
jääma, mis ma nüüd kuulen. (Peab
istuma.)

Mettaülem. Ja nüüd pane tähele. -
Lugu on lühikene ilma kui ja agata
- see on jälge nagu õigus - ja õigus-
peab õigufeks jääma - muidu ei ole
meil jumalat taewas waja! (Kuna
ta juba mitu korda päale on tahtnud
hakkata, purutult ja tafa, kuna ta teda
ettepoole toob) ära kumata - Robert
laakis meie Andrek maha ja mina
- mina mõistjin tema üle kohut.

Sophie. Ah jumal! (Suudab emast
wauwalt weel hoida; tahab toodi juurde;

ta hoiaab teda kimmis

Meffaülem. Ma mõistjin tema üle
kohut. Nii kuidas jääl feifab - film
filma vastu, hammas- hamba vastu.
Mina mõistjin tema üle kohut, sellepä-
rast et kohtud mitte vieti kohut ei
mõista. Neil on kahefügune õigus
ja jün feifab: Teil peab üks õigus ole-
ma. Ma ei tapnud teda mitte, ma
mõistjin tema üle kohut. (Teil mõned
jammud, jääb siis jälle selle koha
pääle seisma, kus ta Sophie aruab
olewat, kes kooli juurde puges.) Aga
ma ei tea mitte, kas see ka jündinud
on, - see, mis jündinud on. Pääs on
mul nii kole ja segane - (mõttele), aga
see on viist ikka jündinud - mis jün-
dinud on - ja kuidas ta jündima
pidi - mis jündinud on - jääl tuleb
mul Marie ikka filmade ette - nagu
oleks ta tema es- seisnud, minu poole
lehitanud ja karjunud: see on ju -
roh, ja tead ju, kes. See on ju ruina-
lus - see oli ainult minu filmis. Pääle

176.
veini jookmise on mul ikka nii, et
ma asju näen, mida olemas ei ole.
Ja kui tema see tõesti oli - paus
ei olnud enam minu käes.

Sophie. Halastaja Jumal! (Läheb
sinu waawaga Marie tuppas,
Metsaülelem (ei näe seda mitte ja rää-
gib, oma ette wahtides edasi, nagu seifako-
ta veel tema kõrval). Tema ei olnud
see mitte. Kuidas oleks Marie sinna
saanud? See on veini juur, et ma
heda täna igal pool näen. Aga ma
olin omelti ehmatanud, kui ma
nägin, see oli ainult suits; mis
pungust tuli. Koik käis ringi
mu filmade es. Aga kui suits-ära
oli - üks filmapilt ainult - siis nä-
gin ma heda, ikka veel seiswat, nagu
enne, aga ainult üks filmapilt -
siis wajus ta kokku - siis oli findi-
nud, mis findinud on. Siis panin
ma käed kokku oma püsi pääle ja
ütlesin: jina said oma õiguse. Ja
palusin: Jumal ole ta waele hingele.

armuline! Siis lendas jälk öökullid
üles ja huikefiwad. See oli, nagu ole-
fiwad nad aamen ütelnud; siis siisin
ma jälle kindlasti oma jätul. Left
õigust tahab Jumal ja maailma ja
kaewas ja rois, mis loodud. (rajab
mõtetesje.)

5. etendus.

Metsaülem (mõtetes, ürafi). (Siis)
Stein, õpetaja (alguses näitefinte
taga).

Stein (wäljas). Ulrich!

Metsaülem (ülesärgates, mehanilikult).

Stein!

Stein (nagu ülewal). (Kus) Kuuled ja?

Metsaülem (häkitfelt). See on ometi
jündimud. (Haurab püsi järel, sumib
annast aga.) Ei; mitte täppigi roh-
kem, kui ma õigus!

Stein (fiske astudes, õpetaja tema
järel). Kus ju Andres on, Ulrich?

Metsaülem. Mis fina minu Andreft
tahad?

Stein. Oma Robertit tema käest

nõnda!

Mettsaulem. Siin Robertit? Minu
Andrese käest? — Siin, waata jeda!

(Näitab rätikut)

Opetaja. Jumala päraft! — rätiku
külles on werd!

Stein. Mis see on?

Mettsaulem. See on minu Andrese
veri ja siin Robert on jeda ära
walamud. Ja fina saatsid oma Mõl-
leri soldatite järele. Ja fina tegid
minud kelmiko-ilinakes. Oma kabe
juguse õigusega! Mida teie paenutada
waite, kuidas teie tuhate! Aga fin
(oma rinnapärtele lüües) on weel üks
õigus; jeda teie ei saa paenutada
ja teie advokadid ka mitte!

6. stendus.

Andres (epialgul weel wäljas). En
dised.

Andres (wäljas, taval). Jaa —

Opetaja } Kes hüaab.

Stein } Kas see ei ole mitte Andrese
hüäl?

Mettsaulem (Erafijatkates). Siin seisab:
üks õigus peab teile olema. Ja see
õigus on teie üle kohut moitnud.

Kes inimese maha lööb, see -

Andres. Jaa!

Mettsaulem (värisehes ukse poole wah-
tides, häälita, mehanilikult). See see
peab - jurina - jaama -

Andres (astub sisse).

Stein (Andrejele vastus). Jumalale
tänu! Andres, ja lu. D!

Mettsaulem (mõtab ennast kokku).
See ei ole tõsi - ta on jurnid! Ta
peab jurnid olema.

Andres. Jaa!

Mettsaulem (kätt vastutõrjuvalt tema
poole välja sirutades). Kes ja oled?

Andres (ikka kartlikumalt). Kas
ja oma Andreft enam ei tunne?

Mettsaulem. Minu Andres on jur-
nid. Kui ja tapetult orus-lamad -
joo ja oled minu Andres, siis on
kõik häa, siis oleme rõõmsad, siis
laulame. Jofand Jumal, sind me

Küidame!

180.

Opetaja Tä on nõdrameelne.

Stein. Andres, minu Robert -

Andres. Teil on minu rätik, mis
Lindenschmied minult varastas, enne
kui ta raamatuküti maha laskis.

Stein. Lindenschmied laskis raama-
tuküti maha? Ja minu Robert -?

Andres. Robert ajas teda taga. Tä
jundis Robertit, oma pääle lahkima.

Metsaülem. Tema? Tema käes-
sina piis?

Andres. Tä varastas ta ühes rätiku-
ga.

Metsaülem. Ja Robert on teda?

Andres. Lindenschmied ei olnud furma-
walt haavatus. Ma lahkisin teda
reskis kinni siduda ja kohtusse toi-
metada.

Metsaülem (ikka enam kokkulaan-
gedes). Mul on ülekohus! (Wajub
toolile.)

Andres. Sellepärast tulen ma nüüd
alles koju.

131.
Metfäulem (tõuseb üles, läheb püsfiga
Steini juurde). Stein, mõista mu üle
kohut õiguse järele.

Stein. Mis see tähendab?

Metfäulem. Silm filma vastu, ham-
mas hamba vastu —

Stein (õpetaja otja vaadates). Mis
jüis see jälle on?

Metfäulem. Weiler pidas Lindenchnie-
ti püsfiga minu Andrefero. Siin Ro-
bert naavab Lindenchnieti ja mina-
laskjin siin Roberti jelle seft maha.

Õpetaja. Koigewägewam Jumal!

Andres (üheskorraga). Roberti!

Metfäulem (peaagu korraga). Lase
aga!

Stein (on püsfil oma kätte tõmma-
nud). Mõttukas, fina! (õpetaja
naarab ta käest kinni.)

Andres (rutuline kokkumäng). Ro-
berti, isa? Robert elab!

Stein. Tä elab?

Õpetaja. Tä elab?

Metfäulem. Tä-elab?

} (üheskorraga)

182.
Andres. Tä elab, nü tõesti kui mina
elan!

Mettsaulem. See oli ainult unenägu? -
Mina ei oleks mõõdukas? Ma oleks-
finants-inimene?

Õpetaja. Leda te olete, Ulrich. Pele-
tage see õnnetu viirastus-eneft ema-
le.

Stein. Inimene, misjagu te ole-
oleksid ja mind avatelenud! (Paneb
püski ära)

Mettsaulem. Sa oled teda näinud? Ku-
nas ja nägid teda, Andres-? Näid, And-
res-? Näid alles, Andres-?

Andres. Just nüüd, kui ma koju tu-
lin, tulivad mulle kaks meest westki-
juseft vastu kanderaamiga. Robert
oli nad just une päält üles-ärata-
nud; nad läksivad oru poole. Ro-
bert oli juba es-ära läinud.

Mettsaulem. Oru poole?

Õpetaja. Kandraamiga?

Stein. Mis jelle taga veel varjul on?

Mettsaulem (on Marie kambri uski)

123.
juurde jooksnud, tõmbab käe uude lingi
juurest tagasi). Jumalale tänu!

(Kuulatahes.) Ma kuulen teda hing-
gawat! O, tal on rahulik uni! Terve
ilm täis mürefid ja ta hingab nad
ful sirma päält ära! Kas te kuulete,
õpetaja herra, kas te kuulete?

Stein. See õnnetu! Tema hullustus
tuleb jälle tagasi.

Õpetaja (Kartliku filmapiilgu järel,
mille vältusel meesüülem tema näolt
vastust püüdis ära lügeda). Ma ei
kuule midagi. Teie kuulete oma nefe
raske hingamist.

Meesüülem (hakkab jälle kokku lan-
gemaj. Minu nefe raske hingamine,
mis ma kuulen - (ta kogub ennast,
teeb uude lahti.) Minu filmad wale-
tavad. Kus teda mitte ei ole, jäl
näen ma teda, ja kus ta on, jäl
ei näe ma teda mitte. Õpetaja
herra, ütlege Jumala pärast: jäl
magab Marie. (On kramplikult
õpetaja kävarrest kinni haaranud.)

184.
Opetaja. Ma ei näe teda mitte. Woodi
jääl on püstitatud - aken avatud -
metfüülemä proua -
Metfüülem (kõrmas kambriise). Naer-
ne! Naene! õmetu naene!

7. etendus.

Sophie (nagu vahi; jaab vaevalt
kõndida ja rääkida; metfüülem talutab
teda vägijõhise). Õndised.

Metfüülem. Kus ja minu lapse panid?

Andres. Õma, mis sul on? (Õetab teda
ühelt, õpetaja teiselt poolt.)

Sophie. Andres! Üks õmeti!

Metfüülem (raputab teda). Minu
laps! Minu laps! Kus ja minu lap-
se oled pannud!

Sophie (põlastades, aga nõrgalt). Jätta
mind, fina -

Metfüülem. Minu Marie!

Sophie. Tä läks alla orgu - fina -

Metfüülem. Kaaren, ja valetad!

Sophie. Roberti juure -

Metfüülem. Ja, ta tuli mulle vastu -
ilm oli udune - kivi ma tulim -

185.
Sophie. See oli Wilhelm.

Mettsaulem. See oli Marie, naene,
Marie!

Õpetaja. Tä ei saa enam vastata-
ka on ära minestanud.

Stein. Wabastage teda sellest põöra-
jast!

Mettsaulem. Tä tahad ütelda, et ma
oma laps -

Andres. Õma! Õma! (Õpetaja õpe-
taja talitavad ma juures par. pool
lana juures.)

Stein (kes selle wahel sees mettsaulemat
temast lahti püüab teha). Lapse ta
lahki! ja oled nõrgameelne!

Mettsaulem. Nõrgameelne?! Ah maks-
jumal, et ma teda oleksin! (Koputa-
kase; kokkudes astub ta ühe samm
tagasi ja sirutab käe tagasi tõrjuwalt
ukse poole wälja Rumalus! Mis te
suis tahate? Tüie kõix jäl? See
on ju Marie! Tä sijab wäljas jaci
julge siisi tulla, jast et ta vastu ööd
wälja on jooksnud. Tä ei ole julgest;

186.
ma olen wali - o, ma olen wali! -
Rumal tüdruk! (oma jõudu kokku
võttes.) Tulgu, mis tuleb! (Põrnab
ukse poole, enne kui ta jelle juurde
jonab, koputatakse veel kord; ta astub
jälle kohkudes ja rõõmetult tagasi)
Palawik möllab - muud ei ole mida
gi! Need on ta käekjalad; - hambalo-
gin ja külmaravariinad jooksewad
nööda selga alla, leedripuu thee - ja
üks hõk kaks õäd higistavad Mis-
ma palawikuft räägin? - Misparaft
ei awa keegi? Kutsuge oneti mõni
sisse! Misparaft te kõik nii kahwa-
tud olete ja ei tee juud lahti? Kas
mõni on muinasjuttu jutustanud ja
teie kardate? Minu Marie oli
claw muinasjutt - ta on - ta on - ta
han ma ütelda. Et Marie juunud
on, jeda walu ta mulle si tee. Tä
teab, et ma ilma oma Marieta klada
ei jaa. Kas te kuulite, kuidas ta naeru
kohistab wiljas? Nüüd tuleb ta hüpatas-
sisse ja hoiab mu filmad kinni, nii kuidas

187.
Ka jeda teeb ja mina ei tohi jeda näha
tal ära rikkuda. O, see on - (ta tahab
naerda ja nutab) - üks - (nägu meelest
ära) ükskord peab see õnne! Lisse!
(Tahab uude poole minna, vajub agas
filmi varjates, pah. poole tooli päale)
8. etendus.

Robert. Wilhelm. Siis kaks meest
kinni kaetud kanderaamiga (mida nad
maha panevad ja ära lähevad)

Stein Robert! (temale vastus) Näed
ja, Ulrich? Tä da!

Robert! (teada kaalustades, kahwatanud
ja äritatud). Jha! Jha!

Stein. Mis sul on?

Robert. Et mõtjukas mind trehva-
nud oleks! Jha Ulrich, ole mees!

Metzger (viimse jõuga ennast üles aja-
des). Ma tahan näha, kas ma mees-
olen!

Robert! (võtab kätte ära).

Stein. Jsfand jumal!

Sophie (keda Andres ja Petaja toeta-
wad, langeb kanderaami ette põlvile). Marie!

188.
Andres. Oh Jumal, tema see on Marie!
Stein (kõikide kokkumäng). Kuidas
see juhtunud on? Selita, Robert!

Õpetaja. Mulle on see kohutav selge.
Robert (raawaga innalt rahustades).

Ta palus: „Jumal, kase mind ainult
oma isa pärast olla! – Ma tahan
talle ütelda: „Marie, ja jäta mind
maha?“ – Siäl kargas ta minu
juurde, nagu tahaks ta mind oma
kehaga varjata, näitas ja hoikas
messa poole. Mina ei näe kedagi;
ma ei saa temast aru; ma tahan
küfida: mis sul on, Marie? – Siäl
kolab paus – tema vajub minu kätte
vähel kokku, ma langen tema üle –
kuul on teda südamesse koevõrunud.

Sophie. See oli tema unenägu.

Stein (hoiab Robertit kätte vähel;
peaargu ühekorraga). Tema suri si-
nu eest.

Metsaülem. Tema nägi mind Roberti
pääle sihtivat ja jooksis meelekaette.
Ma tahtsin kohut mõista – ja olen ise –

enele üle kohut mõistnud. Kuritegu
ja karistus korraga. Ma palusin: Ju-
mal, ole tema waele hinge armuline;
ma palusin enese eest; ja õikullid karju-
sivad aamen ja arwajiwad selle ja mind!
Robert (astus hirmunult tagasi). Jo-
hann Jumal - tema on ise!

Stein. Sa ei ole jeda meelega teinud.
Üks-hirmus hullustus-ajad find minu
enele tahtmise wastu.

Opetaja. Mitte nii tarretand, mees!
Jumal ei mõõda mitte wälise mõõde
punga. Ilmsüüatus ja kuritegu seifawad
immiikkuses teineteisest kangel; aga
ilmsüüat ja kuryatigijat tabatab
tihti üks-filmapilk.

Mitšulein. Andke mulle oma tühja
mõttekujutuste asemel elusõnu, mitte
kui ja agasid. Ütelge mulle midagi,
mis ma uskuma pean. Teie kõned
ei sunni mitte. Mis päraft trööstite
minu pääd? Trööstige mu südant,
kui te jaate. Kas te jaate mu last
elawaks teha oma trööstimisega,

nii et ta mu rinnale lendab? Lius-
trööstige aya. Jga Jona, mis minu
last elavaks ei tee, loobta veel kord
junnuko.

Stein: Põgene Amerikasse; ma mu-
retten sulle passid; kõik minu raha
on minu oma. Sinu naene ja lapsed
on minu oma!

Metskülem: Kuuled ja, Andres, mis
see mees ütleb, jaäl ütleb? Tema ta-
hab teile raha anda. Selle eest otkte
omale liivkast. Sellega rännake
mööda laatafid ümber ja laulge sellest
vanast mõtjuskast, kes oma lapsi
maha laskis. Mitte millegi, mitte
millegi päraft, mitte millegi päraft!
Teile ole pilti tarwis. Wõtke see
vana naesterahvas enesega ühes;
üksigi maaler ei maali teile seda
lugu paremini, kui see tema näo
pääle on kirjutatud. Kirjutage mul
seda last armjasti. Tehke ta ilusa-
maks - kui ta oli, - kui teie seda
jundate, nii naagu te omale kõigi-

ilufamat ingliteke kujusate, ja
fiis-ütelge: tema oli veel tubatkoõ
ilufaim! Ja vanat mõtjukat kujutage
nii, et lastel pifurad ejadena jooksewad
ja iga mililapsiõ vanamõhe üle kae
rufikasfe tõmbab. Sel oleks-kõwa fida,
nagu vanal mõtjikal, kes oma
tütre maha laskis, kes teile fiis mitte
lõdifees oma hümmafid perringid ei
anna ja kui tal ka kodus-kümme
nalgijat laft on ja kes Jumalat
ei paluko-üppereft, ja mõtjukat ei
reaks, kes ta maha laskis: ärge
ütelge: see mees oli anus oma eluag
ja hoidis-kurjareft kõrvale ja uskus
Jumalat ja ei jallinud tolmu tera-
gi oma ann külles, fiis-rad ei ufu
teid mitte. Ütelge: ta nägi wälja
kui hunt, ärge ütlege, et ta habe
walge oli, kui lumi, kui ta jeda
tegi, muidu ei anna teile keegi
midagi. Seda ei ufu keegi, et ini-
mene nii wana ja nüfugune kurjategija
jaab olla. Ja alla pänge wälks-pilt:

192/
Kus see vana mõõdukas ennaft maha
laseb ja kui tont öösel ümber käib.
Ja kus ta oma teo korda jaatis,
Jääl istub ta hulgu des-kefkööd läbi
oma põlevate filmidega ja oma
valge habemega; ei pühu jääl jahe
tuulekene, ja ei lange jääl usu, ei
vihma; jääl kasvavad kihvtifed
lilled, see koht on äranõetud, nagu
ta ise. Ja loom, kes firma juhtub,
hulub hirmu pärast ja inimene väri-
leb kui palavikuo. Ja inglil käib
paal puust: jääl ta istub, keda Ju-
mal on märkinud! - Abel oli mees
ja Kain ainult tema vend, aga
see oli laps, ja kes ta firmas, oli
tema isa. Kain võib veel õndfaks-
jaada, aga vana lapsetupja mitte-
mitte - mitte! - O, troosti! troosti!
juurjekarvaväärtgi troosti! Ma
annaksin oma hingeõnnistuse selle
est, kui mul seda loota oleks. Ma
Kahan Jumalat küfida, kas on
troosti mulle veel olemas. (Wotab

piibli ja loeb, alguses kõigest kehast
väriseses, ruttu hingates). "Kui keegi ühegi
inimese hinge maha lööb -"

Opetaja. Mitte edasi, Ulrich! Laske
ma näitan teile elu jõnu, inimuse
jõnu. Jumal ei taha mitte patuse
surma, vaid et ta ennast parandaks
ja elaks -"

Mettaülem (kes piiblit hoiab ja ennast
wabastab, peadegu korraga). Jätke
mind rahule oma inimusega! (Ta
loeb edasi, iga jõnuga lähel temale -
mine rahulisemaks ja kindlamaks;
häälle kõla kõvenemis). "Kui keegi
ühegi inimese hinge maha lööb, siis
peab teda armuta surma pandama.
Ja kes lojuse hinge maha lööb, see
peab seda ara tapama, hing hinge
vastu. Ja kui keegi oma ligimisele
viga teeb, nõnda kui ta on teinud,
seda viisi peab temale tehtama.
Murdmine murdmise vastu, film
filma vastu, hammao hamba vastu.
Nõnda kui ta ühe inimesele viga

teinud, nõnda ^{194.} peab temale tehtama
ja kes lojuse maha lööb, see peab
jeda ära taama ja kes inimese maha
lööb, see peab surma saama." (Paneb
piibli kätte.)

Stein. Kendes sõnades leiab tarvaks
õpetaja. Jätke igale ühele see troost,
mis teda troostib.

Metskülem võtab piibli jälle kätte;
tema olemine tõuseb kuni rõõmsuse-
ni). See on selgus, see on töetus; see
junnib; ühtegi aga ega kuid. "Kes
inimese maha lööb, see peab surma
saama" - see tähendab: siis on see
tahtud, siis on see ära kustutatud ja
ta on jälle puhas! (Paneb kübara
pähe ja nõobid kinni) Ma lähen
kohtusse. (Tahab minna)

Stein. Ja ja uks, et nad find sur-
mavad?

Metskülem jääb seisma ja pöörab
ennast ümber).

Õpetaja on suurematele süüdlastele
andeks antud.

195.
Mettaiülem. Wangimajask - mis? Nagu
Leutneri? Kes - ja nad ei mõista
õigesti kohut oma kohtutes, mitte,
nagu jün feifab - ma tean seda, -
aga - hää - hää - (wotab püsi)

Stein. Mis ja teha tahad?

Mettaiülem. Midagi see püfo peab
mul ühes olema, millige see fündis.

O, nemad nõuawad kõik karwapaält.

Blagehästi - Andres, Wilhelm - mu-
retsege emu eest. (Annab kõigile kätt.)

Stein - õpetaja herra - Robert - Sophie

ta on ära minestanud; Jumal fardab

ta mulle warstijärele. - Matke mu

laps maha. Laske kellad helifwad;

tema prundi parg pange puufärgi

pääle - o, ^{ma} sten (minna) wana naime

kui meil endid jälle näeme, siis ei ole

ma enam mõtlikas. (Jätab käega

weel kord jumalaga)

Stein. Sa tahad -

Mettaiülem (pöörab ukse juures ümber).

Oma õigust - ja siis (näitab ülesse)
oma lapse juurde! (ära)

196.
(Lühike waheneq, mille ajal teised
inestufega ja liigutatult temale
järele waatawad.)

Stein (aimates). Kui teine raud weel
laetud on - ruttu, temale järele!

(Ukse juures kõlab pauk.) Liig hilja!
Ma aimasin seda.

Andres, Wilhelm (välja ruttates). Jha!

Robert (lahtisel ukse, ahmatuse
ja waluga). Ta on oma õiguse
saanud!

Stein (ka ukse juures). Teist
korda oma kohtumõistja!

(Opetaja juurde astudes). Sündi
gu temale, nagu ta uskus!

Beaagun korraga

(Eesriie langeb.)

Lõpp.

